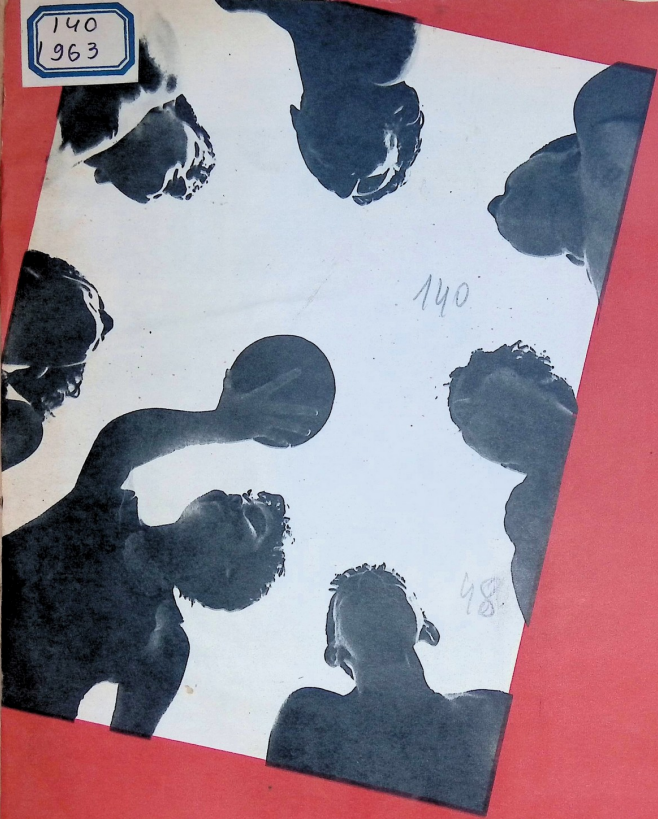

140
1963

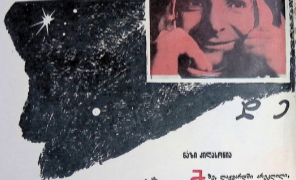
Հ Ա Մ Ե Շ Զ Ա 7

1967
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12

საბჭოთავო კოსმოსური პროგრამის მეთაურის, კ. ი. ბლიზნიკის, ხელმოწერა

ბიუჯეტი
 ქვე-ხედი

საჩინო

პე, ლეკვარში აკველი,
 იყინის და გლობი:
 — გამსრუბი, ვალენტინა,
 დღემინის ქალი
 პარკულან ველი არ გეტყინ,
 ლანს თელესს ნანეს:
 — ჩირვ გვენის, ვალენტინა,
 28 ცისფერი კამ!

1967

შეს, მივარე, წითელღა—
 ცის ტიგროსზე იფრს:
 — ამოფრინდი, თან ამოვცა
 სურნელეს მიწის:

სურნელეს თაყუდებს,
 გვირღვლის დეირი,
 ჩარვ ვეფერს ღელამინა,
 აქვე მანს მღერი.

მღერი მღერი სხანგელი,
 მღერი მღერი ვნახელი,
 მანს ვალღვერ მხარული
 შეყოფი მძეს.

გაძახელე მზიველ მიწას,
 სიამყოი სავეს:
 ეს ფრთხი ბოშ მიწამ მივცა,
 სანავადლო ცხვე.

შეუწვე სხვიან სივლს
 საიუნგო ცაზე,
 ძირს, მანსზე, დღვი ვიუღოს,
 მღელივარული სავეს:

ვიყვს შენი დღვი ხალხი,
 ტრის ვიკრავს და ხარობს:
 — ვინაჲ, ქალი ვალენტინა,
 დღვიამინის ქალი!

...დღვი მკერდში არ ეძბაო
 მიმანს მიწა დღვი,
 გიყოლენს ქალანეტის,
 თეურსუნე ჩილიო.

მივალე, მიწას ხეყარი,
 ვეყოლენს წვესს.
 ამოვარა ტრის ქარს,
 ქეხსლია აღარ წილეს.

ჩა წიუთა, — ჩა ღვირვანს!
 თეყინთ და ვარობს:
 28 ვიხაო და სწვი კასიო,
 ციო სწიარო ქალი!

საქმეობრივი ქალი

ქოქოპიბი — სანს. 1967 წ. 71 სანსი: 48 წად: 2 წი. 28
 ზინა — ვრე. 1967 წ. 92 სანსი: 6 წად: 200 სიხაი 28.
 ქუანაი — ვრე. 1967 წ. 24 სანსი: 22 წად: 190 სიხაი 28.
 ზიკოპიბი — სანს. 1967 წ. 119 სანსი: 81 წად: 23 წი. 28
 8062 ზიკოპიბი — სანს. 1967 წ. 71 სანსი: 48 წად: 2 წი. 28

საბჭოთავო კოსმოსური პროგრამის მეთაურის, კ. ი. ბლიზნიკის, ხელმოწერა

Q

თანში მზემ შე-
მოიკურთა; ჭერ
გაუყვდავად შე-
მოიხედა, შემდგმ გათაძადა და ქუე-
რტანიდან კელამდე მტერის თო-
კი გაბაა.

გზონი მამალმა ფრთა ფრთას შე-
მოკრა და იმანიანად იფეცა. სად-
ღა ხბომ დაიბღვლა. შეუკანი თხე-
მა ჩაიარეს კიცი-კიცივით.

დღეს სახატველო არაღდეგების
პირველი დღეა, თანაც — კვირა დღე.
საქმე არაფერი მაქვს, ადგომაც მეზა-
რება. გწევარ და ხან ტბატის ჭრია-
ლით ვერთობი, ხან ჩვენი მამლის ყი-
ვილით.

დღეა სამზაღშია. იგი მუდამ ადრი-
ანად დგება, — ჩიტი ვერ ასწრებს.
ბრბოს მოწველის, რაქს ქოთანში
გადასაბამს, კეთის უკეთებდა და ქო-
თანს ცეცხლის პირას დამს. ო, რო-
გორ მიყვარს ჭყინტი ყველი და ცხე-
ლი მუქად!

მიზარია, როცა დედა შინ არის, —
ერთად ვსაუზნობი. ოღონდ ესაა, —
დილით ადრე წამომაყენებს ბოლმე,
ახლაც შემოვიდა თათანში, კარ-ფან-
ჭრები ფართოდ გაათო და ახუზუნ-
და:

— ადექი, ბიჭო, ადექი! ამდენ ხანს
ძილი გავიძლია?!

შევიმუშენე, გავიზორე, ვითომ
ახლა გამოვლივობა. მაგრამ, რო-
გორც კი ჩემსკენ წამოვიდა, წამოგ-
ბტი, შარავლი ჩავიცვი და მისურის
ამბრა, წყაროსაყენ ფეხშიშველა გა-
ვიძეცი: ვიცი დედაჩემის ხასიათი —
თუხვით წყალს შემომასხამს.

პირი დაეძმანე, ქოჩორი დავისე-
ლე. ის იყო, უკან უნდა გამოვტრუნე-
ბულყავი, რომ ქიფინას გზონი უც-
ხო გოგონს მოეკარი თვალი.

გოგო ქალაქელი ჩანს, პრელ-
ქიული ება აცვია, ხელში წყველა
უჭირავს და ინდურებს აბრაზებს.
ინდურებზე გაიფხოვებინან, წითელ
ისინებს წაიჭრებლებენ, გოგოსაც
ვო! — ამოიყრანტალეებენ, გოგოსაც
ეს უხარია, ისკისებს, ხტუნავს.

ამ გოგოს ქუქუქთში პირველი
ვხვდამე ქიფინასთან მისი ბიძაშვილი
ნათელა ჩამოდის ზაფხულობით. ეს
კი ხედა ვინ არის?

ჩემსა და ქიფინას გზოებს ღობე
პყოფს; როცა ქიფინასთან გადავდი-
ვარ, იმ ღობეს გადავახტები. საქა-
ოდ მალაია, მაგრამ მე ადვილად გა-
დავევლეები ხოლმე ზეღ.

— ქიფინაა! — გავძებე და ლო-
ბისკენ გავჯანი. ჩემი ხბოს გაგონე-
ბისთანავე გოგო მობრუნდა და შე-
მომაქცერდა. სირბილს მოვეშატე;
ღობეს რომ მივეუახლოვდი, ავხტი! —
ავხტი, მაგრამ, დაბე უბედურებასა! —
გადახტომისას შარავლი მარჯილს გა-
მოვლო და „ფხირწო“ — დაიძახა,
მე კი ღობეს თვდაფურა დავეკიდე.

გოგამ შემაკილა და ჩემსკენ გა-
მოიქცა.

სანამ გოგო მოირბენდა, შარავ-

ლი სულ ჩაიხა და მე ღობის ძირას
კინკრებში მოვადინე ზღარათანი. კი-
დევე კარგი, იმდენი შევქელი, გო-
გოს მისკლამდე პირაღმა გად-
მოაბრუნდი, თორემ შეფრცხვებოდი,
ისთ ადვილას მქონდა შარავალი გა-
ხეული.

გოგო თავს დამადგა. რა შექნა?..
გადაწყვირებ, უკან-უკან წაისულო-
ყავი, მაგრამ მიტარუნებულად ვერ გა-
დავცრებოდი ღობეზე, ამიტომ
ადვილზე დარჩენა ვარჩიე.

ერთხანს მიყურა. თვალი ოდნავ
გავახილე, სულ ოდნავ.

— ზომ არაფერი იტყინეთ?

ჩუმად ვარ, ხმას არ ვიღებ. კინკა-
რი კი მსუსხავს და მსუსხავს...

— ვიძემ! — წამოიძახა გოგომ.

ძალაუნებურად თვალი გავახილე,
მაგრამ უშაბლევ დავხუშე.

ჩაიხუზლა, შუბლზე ხელი დამალა.

შემდგმ ხელი მომიკლა, ვითომ ად-
გომამში უნდა მომშველებოდა.

ვეგრძნობ, როგორ იცინის ჩუმად, თა-
ვისთვის. ესღა მაყლდა!

— გონი ხომ არ დატყარგე?

მოიპ
გოგოჩაიხვილი

ნახატები
ჯემალ ლოლუხის

ქ ი ე კ ე

— არა!
გოგომ უკან დაიხია, თვალები
ფართოდ გააღო.
— მამ, ამ კინკრებში რად წევ-
ხართ?
არაფერი ეუბასუბე.

გ ა ვ შ ვ ე ბ ო !

ლი თვის წინა დიარით — ვიკიპედიაში ასობით ადამიანი იყვნენ მუშაობენ. ახლა კი მხოლოდ ერთი ადამიანი მუშაობს.

სადა ზავსული თქვენ ასეთი მდგომარეობა დაგეგმავთ, ვისთვისაა ეს სურვილი? ახლა კი მხოლოდ ერთი ადამიანი მუშაობს. ახლა კი მხოლოდ ერთი ადამიანი მუშაობს.

— წამოვდით, მოგეშვებებით
— არ მინდა
გოგო დამაქვარდა. თუ აქამდე
კიდევ იქნებოდა, იქნებ მართლა რაიმე
დასუბავდით, ახლა დარწმუნდა, რა
დღეშიც ვყოფიყავი. ფეხი მინც არ მო-
ციკლა.

— აქაური კინეზარი არ იცინებდა?
ერთი ვნახო!
ხმა არ გავეცი.

კინეზარს დასწავლა და იცოდა..
— უუუუუ შენი.. ასე მწარედ იცინე-
ნება, თქვენ კი ხალხს არბინებს წამო-
წოლილხაზით, თითქოს მიწაზე იწ-
ვიყო!

ჩერ ვითმენ, სანამ მოთმინება კი-
დევ შევიყოფა.

— თქვენი გვივი გვივით, არა?
გოგოცულმა ავბეღე. ნეტავი სი-
ადან იყოს ჩემი სახელი?

— ამ დღით დღდათქვენს ხმა გა-
ვიგონე: „გივი, ძილის გულდავ გვივი,
— აღმეტი გვივი, ზარმაცო!..“ ეს
თქვენი გეძახებდა?

— ოთხი.. — ამოვიბრაილე.

გოგო პირდაპირ მივლევ მოიკეცა.
მელსავეთ შემოიკეციანებს. იციენე-
ბა, მაგვამ თავს იკავებდა.

— მართალი მითხარათ, არაფერი
იტყვიან?
— არა..

— საოცარია, — არაფერი გეტყ-
ვიანთ, არ დამეფულხართ, კინეზარ-
ში კი წყვებართ და არ ღაგებთ!
ხახა მიწებება, დაზარსდა სუნთ-
ქვა მივიჩნა.

— გავეცნით ერთმანეთს. — მეუბნე-
ბა დინჯალ. — მე თინა შექვია. სიკოს
ბიძამეილს — ნათელას ამხანაგი
ვარ, საუბრეფსო ამხანაგი. ჩერ აქ წა-
მომიყვანა ნათელამ, შემდეგ ჩვენებს
ვენსტრუმბობით ქობულეთში. ყოფილ-
ხართ ქობულეთში?

რა მიქობულეთებდა, ლამისა დასაყ-
ლავი საბავით ავბეღავლდე.

— ქობულეთი ისეთი ქარვია...
თუმცა, მართალი გითხარათ, მე აქაც
მომწონს, თქვენს უფროში,

— ომბევი.. — ისე ამოვიბრაილე,
რომ გეღვიო თან ამოვავოლე.

ერთობა, მიხვდა თინა, რომ ზედმე-
ტი მოუვლდა. უტყდა წამოხტა.

— სიკოს მინც დავტყავებ, — თქვა
და გივიცა.

ესადა მკვალა, ქოინამაც დამინა-
ხანა მთელ სოფელს მოსდებენ ჩემს
ამხანა თუმცა, ჩემი საქმე მინც ი-
სულთა: არც ამ გოგოს დაადებდა რა-
მე იცინა. — ისეთი მოქალაქა ჩანს.

თინა რომ თვალს მივყარა, მივი-
ხედ-მოვიხედე. არაინ ჩანდა. დრო
ვიხელეთ და ღლებს ვადავებდით. საო-

ცარია, წელან გამორბენით ვერ ვადა-
ვებტი. ახლა კი ადგილიდანვე ვადა-
ვებულე.

• • •

ოთხნი ვართ — განუყრელი მე-
გობრებმა, თანაც კარის მეზობლები.
ჩემს ვარდა ვეწლას ზედმეტი სახე-
ლებით უფრო იცნობენ. სიკოს — ქი-
ფინის ძეძახან, ჩემას — დოღისა,
ვინას — ზოზონას... მე იძიებო არ
შეამარტვეს ზედმეტი სახელი, რომ
ჩემს ტოლებში პირველი ვარ, —
სირბილია, ხტომაა, ჭიდაობაა თუ
სხვა რამ.

ოთხივენი მთის ფერდობს მივყუ-
ბით, ძროხებმა მივერეკებით.

ძროხები ზანტად მიამიჯებენ, გზა-
გზა მიხალახობენ. წინ, ზოზონას ბო-
მბრია, მოხერხიოლენა ნესტორია მი-
ქუნძულეს.

ქიფინა წვიმვალაი ბიჭია, გრძელ-
კისურა და თვლიდა. რომ ლაპარა-
კობს, თავს სასაცილოდ აქანტუ-
რებს.

ზოზონა, ალბათ, ზოზონით მოსია-
რულე გგონიათ; პირიქით, ცოცხალი
ბიჭია და ცუცკეც ეხერხება. მხოლოდ
ესაა, — სიტყვას ისე არ იტყვის,
„არაფერი შეგეშალოს“ არ დაყო-
ლია.

ჩვენზე მაღალი და უფრო მხრე-
განეირია დოღია. მაგრამ რა —
ისეთი მოუხერხებელი და დინდოლა,
უმცროსი კლასელებიც კი ჭახნიან.
მართლაც ნამდვილი დოღიაა. მაგრამ
თუ ვაბრადა, შენს მტერს ადვილ-
ვით გაბზღუნება და მორჩა, გაქე-
ვით თუ უშველი თავს. თუმცა ათას-
ნი ერთხელ თუ ვაბრაზდება, ბატა-
ნივით უწყინარია.

მივერეკებით ძროხებს და მივი-
ბრებო.

დგით. მე პირველი ხმა მაქვს, ქი-
ფინას — მეორე, ზოზონა ისეთი-
მუხამდია, დოღია კი ერთი ბანს
გამეშვებს, — უცეთესი არ იქნება!

ჩიტის სერზე ვავლით. ბალახი
მუხამდია, ძროხები ნებაზე მიუშ-
ვით და ნესტორია მიუხიანეთ მეთ-
ვალსურედ. ისეთი ძალია, ერთს არ
ჩაუშვებს ყანაში. ჩვენს დახასობის
თამაში დაწვევით. შემდეგ ვიკეც-
ვით მეორე ლაბრის წრე შემოხალხობთ,
ბოლოს გამოცხებზე ვადავდით. ვა-
მოცანები რომ მოგეწყინდა, შირო-
ბა გავაჩაღეთ.

დახასობის მულამ ქიფინა იგებს,
კეწობისა — ზოზონა, ლაბტში მე
ვარ პირველი; გამოცანებსა და ში-
რებში — ხომ ვარ და ვარ!

საკოდავი დოღია არაფერიც არ
ვარგა; დანა ხელიდან უფარდება, კენ-
ქები ეფანტება, ლაბტში ყველაზე
შეტად ილახება, გამოცანის ამოხ-
დასა საათი უფრება და შირიბი ხომ
სულ არ იცის.

უტყდა, თვლი მოვკარი, — შორს,
დაქანებულ კლდეზე ვილაკებო ჩა-
მოილოდენე, კლდეზე ამოსულ ვე-
რად ყვავილებს ჰვადდენ და ნელ-
ნელა გვიანლოვდებოდენ. მიჭვდი,
ვინც იქნებოდენ, მაგრამ ერთი რომ
იყო გუშვებარი, — ახამაროს მხრი-
დან მოდიოდენ. იქით გაუვალი

კლდეებისა და დღვის გამოქვაბულის
გარდა არაფერიც. რა დაჯარჯა, რას
დაქებენ!

— შეხედეთ! — წამოვიხიბე და ხე-
ლი კლდეებისავე გაეშვირე. — ნე-
ტა იმ კლდეებზე ვინ მოქვრება, ალე-
ბია თუ ალქაქები?

ბიჭებმა მიხილეს.

— მართლა, ვინ არიან? — პირი დაალო ლოყიამ.

ჭიფინამ მე გადმოხმუნდა:

— ვითომ არ იცის:

— რა ვიცი ამ კლდეებში ვინ დებებტება! — მოვიკატუნე თავი.

— კარგი ერთი! — შემომბღვირა

ჭიფინამ, შემდეგ ლოყის მიუბრუნდა:

— შენ, რაო, მართლა ალები ხომ არ გგონია?

— არაფერი შეგეშალოს! — წამოიძახა ზოზინამ.

— ალები, ალები, მე მათ ვინაცვალები! — ჩავიმღერე მე.

ლოყის გაეცინა. ყველაფერზე ეცინება. სალოკი თითო რომ პირენო — სიცილით მოკვდება. ჭიფინამ წყრომით გადმოხმუნდა, — აბა ჩაიკმიდეო. კლდე უფრო გვიგებრაზეხდი, მაგრამ ამასობაში იმ ფერად-ფერადმა ყვევალბებმა გოგობის ფორმა მიიღეს და სადაცაა თავზე დაეგდებოდა.

— უუუუუ შენ, ქეთო არ ყოფილა! — წამოიძახა ლოყიამ.

— არაფერი შეგეშალოს! აბა შენ ვინ გეგონა?

— რა ვიცი... უუუუუ, უუუუუ, — მგორე — ნათელაა. იმ კლდეებში რა უნდოდათ?

— მესამე ვინაა? — იკითხა ზოზინამ.

— ნათელას ამხანაგია, თინა ჰქვია, — მოუგო ჭიფინამ.

— პოო!.. — ჩაილაპარაკა ლოყიამ და კვლავ მოახლოებულ გოგობებს მიჩერდა.

— გამარჯობათ, ბიჭებო! — პირველად ნათელა მოგვესალმა. — ეს ლოყა არ არის?

— ლოყა ვარ, — გაიღიმა ლოყიამ.

— გაიცანი! — გაგაცნო თავისი მეგობარი ნათელამ. თან გვაცნობდა, თან ჩვენს სახელებს ეუბნებოდა.

— ჭიფინა, ლოყა, ზოზინა, — ჩაიცნა თინამ, — შენი ჭრიმი, რა სახელებია!

— ეს კი ვივია, — ჩემზე მიუთითა ნათელამ.

— ამას არ ჰქვია ზედმეტი სახელი?

— არა, — უბასუხა ქეთომ, — ვივი ჰქვია, ესაა და ეს.

— ვითომ რატომია? — თან ჩემსკენ ნაბიჯი გადმოდგა, ღიმილით შემომხედა, თითქოს შეკითხებოდა: „უფუჟა, რომ გიცნობ, თუ არაო“.

— ჩვენ ვიცნობთ ერთმანეთს, — უბადა ვუჭვი მე.

— ვიცნობთ, — ჩაილაპარაკა თინამ, შემდეგ ეშმაკური ღიმილით მკითხა: — კინჭრის ნასუსხი როგორა გაქვთ?

— კინჭრის ნასუსხი?! — ყურები ცქეტიტა ჭიფინამ.

— პო, — უბასუხა თინამ, — გუშინწინ კინჭარში ჩავარდა და, წარმოიდგინე, არ უტრიაო.

გაბრაზებით შეგზედ, მაგრამ მის თვალებს წაეაწყდი და მოეტყდი. მომლიძმარი თვალებით მათფრთხილებდა: „ჩუმად იყავი, თორემ უფრო მეტს ვიტყვი და შეგარტყვიო“... თინას რომ ვერაფერი ეუთხარი,

იქვე ჩაცმულ ნესტორას წიხლი ვეძიო. ძალი აწყაწყავდა.

— ნესტორას რას ერჩი! — შემო-
მიტია ზონინამ, — არაფერი შეგემა-
ლოს!

— რაო, რაო? ამ ძაღლს რა ჰქვია?!
— შეპყვირა ვაოცებულმა თინამ,
თის სიცილისაგან იგულდებოდა, — რა
ხალხს ხართ ექვემდებარე! ბიჭებს ქო-
ფინას, ლუციას, ზონინას დეხვით,
ძაღლს კი — ნესტორას!.. ოხ, დედა-
ჩემო, მეტი აღარ შემეძინა!..

ჩვენც გადავდევლო სიცილი და
შეიღივიანი ავხარხარდით.

სიცილი რომ დაცხრა, გოგონებს
ვეითებ, სად ყოფილხართ-მეთქი.

— ძაე, დაედევართ!.. — მიპასუხა
ნათალა.

— მო, მართლა, — ის რა გამოქ-
ვაბულშია, აი, იმ კლდეზე რომ მო-
ჩანს? — მკითხა თინამ.

— დევის გამოქვაბულში ეხახან.
ბაბუა ლადიმერას რომ ჰკითხო, ქარ-
თელი შეშეთა განმეული იქ ყოფი-
ლა შენახული.

— ბაბუა ლადიმერა ვინაა?

— აბუჩრია, ის წელს მიტანებუ-
ლი.

— არაღის უცდია დევის გამოქვა-
ბულში ასლა?

— როგორ არა, — ჩემს მავიგრად
მიუტო ლუციამ, — მაგრამ ვერ ასუ-
ლან.

— სხეებზე არ გეკითხები, თქვენ
თუ გიცდიათ?

— არა! — გულლიად თქვა ლუცი-
ამ. ის ისეთი ბიჭია, ტყუილის თქმა
არ შეუძლია, — არც ავსულვარს და
არც გვიცდია — მიუვალა.

— მიუვალო?.. — გაიმეორა თინამ
დაკინებით, — არა, ბარემ ისა თქვი,
დევის ზომ არ გემინიათ? ა? რატომ
ბიჭი არა ვარ!.. მიუვალ!

თინას დამტინავმა სიტყვებმა გამა-
ცესტეს, მაგრამ თავი შევიკავე.

ცოტა ხანს კიდევ დარჩნენ გოგო-
ები. შემდეგ უყუთისაყენ მიშავალ
ბილიყს დაპყვენ და თანდათან გაუ-
ჩინარდნენ.

• • •

მეორე დღილი დედა ჩაის საყრე-
ფად წვიოდა. მე სწრაფად წაისაღუ-
მე და გარეთ გამოვედი.

ქიონის ეზოში გოგონები დავინა-
ხე. ჯერ ლიბეზე გადახტომა დასაბი-
რე, მაგრამ იმდღევანდელი ჩემი მარ-
ცნი რომ გამახსენდა, გადავიფიქრე
და ალაღზე გადავედი.

— იცი რა, — გვიც, — შემომეგე-
ბა თინა, — ბუჭებს დაუბაზე, ბაბუა

ლადიმერასთან წაივლიდა. ბევრი საინ-
ტერესო ამბავი ეცოდინება.

დავთანბმე: წაივლიდა-მეთქი, და
ბიჭებს ვაგამე: — ზონინა დღოცია...
აჟ!..

ბაბუა ლადიმერა ჩვენგან შორს
რადიო ცხვებობს. ავერ, ქვეშე ვა-
დომდე და იქვეა, კორტინზე.

ერთადერთი მგელიშვილი — ალის-
ტრახო შერჩა სოფელში ბაბუა ლა-
დიმერას სხევი მიმოიფანტნენ. ზო-
გი სად წავიდა და ზოგი სად.

ალისტრახო ბილის მიმდებ პუნქტ-
ში მუშაობს. ხან ბათუმში დიდის,
ხან სამტრედიაში. ზოგჯერ მთელი
კვირა არაა შინ. ამიტომ, ბაბუა ლა-
დიმერა უფრო ხშირად მეზობლების
ამარაა დაჩრეხილი.

ჩვენ რომ მივიდით, ბაბუა ლა-
დიმერა ცაქვის ძირას, გილიფზე იყო
წამოწოლილი და თვლემდა.

— დღლა მშვიდობისა, ბაბუა ლა-
დიმერა! — შევეხმარე.

— ბაბუა ლადიმერამ თავი ასწია,
ამომხედა და გამიღიმა.

— მშვიდობა ნუ მოაკვალს ღმერ-
თში, ბაბულო, — წამოდგომა სცა-
და ბაბუა ლადიმერამ, მაგრამ ჩვენ
არ დავანებეთ; მივეხალვით და
ირგველი შემოუტყუდით.

შენ რომელი ხარ, ბაბულო? —
მიუბრუნდა მოხუცი თინას.

— ამას არ იცნობ, ბაბუა ლადიმე-
რა, — უთხრა ქიუინამ, — ქალაქე-
ლია, თბილისელი.

— ქალაქელობა კარგია, ბაბულო,
— აჩიფრიფდა მოხუცი, — ერთხელ
მეც ვიყავი ქალაქში. ყოველ დადი-
ოდა მაშინ, თქვენიოდენა ბიჭებს ვი-
რები დამყავდით!.. ახლაც ასეა?

— არა, ბაბუა ლადიმერა. — უპა-
სუხა თინამ, — ახლა ტრავაიცი არ
დადის მთავარ ქუჩებზე. სულ ავტო-
ბუსები, ტროლეიბუსები და ავტო-
მანქანები დაქვრიან. საბავრო გზაც
გეპყეს!..

— მაინც რამდენი ვირი იყო!.. მა-
წონს ვირით ყიდდნენ, ნახშირის ვი-
რით დაჯარებდნენ!..

— რა ხნის ბრძანდებით, ბაბუა
ლადიმერა?

— მოხუცი ხმამალა, თითებით ითე-
ლის:

— ქვეე რომ ადიდდა... გურიელი
რო ქორწილში მოჰკლეს... ცხრას
ხუთში მაქვალთა რომ ვისროდი...
ჰოდა, წელს ასხუთს გადავაბიჭე, ბა-
ბულო.

ერთხანს დუმული ჩამოვარდა.

— მოგვეყვით რაიმე ძველი ამბა-
ვი, — თხოვა თინამ.

— შენს გაზრდას, ბაბულო, — მო-
მბრუნდა ბაბუა ლადიმერა, — ყა-
ლიონი ჩამიჭრა, მუცუხალი მომირ-
ბენინე.

სამზალისკენ გაეჭექეცი. უტარო ნი-
ჩაბით ლაბარი გადავქეძე, დიდი ნაყ-
ვერცხლო ამოვარჩიე და სირბილით-
ვე გამოვბრუნდი.

გენერალებანი:

განმარტებებს ძალზეა უღილოდობის
შეიწირებათა კანდიდატი
არალი თაბაიშვილი

საკვილი — პირუტყვის საკვების

შესანახი წრული ან ფიცრული ნაგებობა.

„სახმელს რა ღიდი რამ უნდა?
ბოძი, ლატანი, კავიო.“

(ხალხური)

სახმელის ამოსავალი ფუტეა ბზე
(ბზე—ნაშვის ნალწია, რომელსაც
ზამთრისთვის ინახავენ პირუტყვის
საკვებად). სიტყვა სახმელი ისევეა
ნაწარმოები, როგორც ხა-შელ-ელ-ო,
ხა-თლ-ელ-ო. გმონდა ხა-ბა-ზე-ელ-ო,
შემდეგ ზ-ს შეიწვეს ცეცხლა
მ ბგერა და მივიღეთ ხა-ბა-ელ-ო.

როგორც ჩანს, სახმელი თავდაპირველად ბზისთვის ყოფილა განკუთვნილი. ახლა კი მასში პირუტყვის ხეცა საკვებად (თივის, ჩალას, ფუნჯის) ინახავენ.

ღკრამისმლი — დინჯი, თავდაპირილი, ქველადამუდარი აღამიანი.

ღარბახელი ორი სიტყვის: ღარბაჟი-სა და ერბის შერთებითა მიღებული. ღარბაჟი ძველ საქართველოში მეფის კარს, სასახლეს ნიშნავდა, ამავე დროს იგი სამეფო საბუღალსა წარმოადგენდა, რომლის სხდომებზეც წყდებოდა რთული სახელმწიფოებრივი საკითხები. „ღარბაჟმა ხმის უმეტესობით გადაწყვიტა, რომ გაეწყვიტა კავშირი სპარსეთთან და მიჰყვლებოდა ჩრდილოეთს“ (აკაკი).

მოხუცმა ნავერცხალი ჩიბუხზე დადო, ნება-ნება გააბოლა და დაიწყო.

ცხრაასტუთი წლის რევოლუციის ამბებს ჰყვება. ბერაჯერ მანქს მოსმენილო, მაგრამ შინც სიამოვნებით ეუფლებო ყურს.

— ჰო, ბაბულია, — განაგრძობს ბაბუა ლაღმერა, — მამასაბლის გეყავდა ერთი, ყოვლად წაბზადარი ყაბხი, ვერ იქნა და ვერ მოვიშორეთ, ყოველთვის ძალად წამოგვასკულებდნენ თავზე. იაბონის ომი ახალი გავთავებული იყო, ბაბულია. აქაიქ უკვე დადიოლდნენ ერთობის ძაცები. ძირს მიფეო, — გაიბაზოდნენ, — გაუშარკოს ჯანასო... მერე ჩივდა ავიღეთ მაქაბელები... ნასაიროლში ჯარს ჩავუსადურდით.

ჰყვება და ჰყვება. ის კი დაიფიქვდა, მამასაბლისზე რომ დაიწყო. ვერ გაიგებო, რა უწყვის ბილდ დასკუბულ მამასაბლისს.

— დაჯახლეთ და დაჯახლეთ, ბაბულია, ტყვიები. სულ ბლდვირი ვადინეთ... მერე ალიბანოვი მოვიდა, ღმერთმა შეაფენოს დღდაუღლიანად ხეზე-ხე... — გაეცინა ბაბუა ლაღმერას, — ბაღნობაში, ბაბულია, მეც მიყვარდა ჩიტის ბუღების მოშლა, დღი ცოლვა კია...

— მამასაბლისზე გვიამბეთ, ბაბუა ლაღმერა, მამასაბლისზე, — გააბხენა თინამ.

— რომელ მამასაბლისზე?
— აი, იმაზე, მოშორება რომ გინდოდათ.

იფიქრა, იფიქრა მოხუცმა და ვერ მოიგინა.

— აბა, ალიბანოვზე გვიამბეთ.

— ჰო... მოვიდა ალიბანოვი, შეაფენოს სამარადისოდ ღმერთმა! — მთელი ქუჩეით გადაწვა. სად არ ვიპოვებოდი, რა უბედურება არ გამოვიბარეთ!

— დევის გამოქვაბულშიც იმალდობოდი? — შეეკითხა თინა.

— მაქ არ ეისვლება ბაბულია, ბაბულია.

— რა გამოქვაბულია, ვერ გვეტყვი?

— ჰოო, — დაიწყო მოხუცმა, — ბაბუაჩემისგან აგმოვიონია, ღმერთმა აცხონოს მისი სული, მაგ გამოქვაბულში მეფე თამარის განძი ყოფილა შენახული, ბაბულია. შიგთურბე სულ მარგალიტებითა და ოქრო-ვერცხლით სავერცხეები იდგა. სანამ თამარ მეფე ცოცხალი ყოფილა, ის სკივრები თავის სასახლეში ჰქონია,

ბაბულია. რომ კვდებოდა, ანდერძად დატოვებია, — ჩემი განძი იქ შეინახეთ, მიუვალა და ვერაინი ნახავს. ასე რომ არ ქნათ, თათარი მოვა, განძს წაიღებს და, რაც მე ჩემი ზალბისათვის იფეროვებია, იქას ჩემი ჭევესის ასაოხრებლად გამოიყენებოსო. აუტანიათ სკივრები და გოლიათი მიუჩენიათ დაარჯად. ზონთქარს გაუგია ეს ამბავი და გოლიათთან დევი გაუგზავნია, მარა სანამ დევი მივი-

მხარზე ხელი დამკრა და სერიოზულად დაუმატა:—გა-
ზრდებით, გეგრევეთ...

იმ საღამოს შემდეგ მე სკოლის გვირი ვყავი-
კოლია დღეუვი დღეუარავი შერთი მიყურებდა და
წამდღუწმ მეკითხებოდა მიაკოესისთან შეხედარის შე-
სახებ. ჩემს სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა.

გავიდა რამდენიმე თვე. ვახუშტელის ადრიანი ღი-
ლით მამარემ ტელეფონით აცნობეს მიაკოესის სიყდი-
ლით მამავე. თავზარი დამეცა.

შურდღღევით ვავჯარი სკოლისაკენ. შესახვევში კო-
ლია დღეუვი დავინახე. იგი, როგორც ყოველთვის,

პორტფელის ქვეით მიზიკებდა. დავეწიე და ღღღღისა-
გან სუნქქაშეკრულმა საშინელი ამავი შეგატყობინე.

— სტუენი—წამოიძახა კოლიამ და მხარში ჩამავლო
ხელი. მაგრამ სახეზე შემეტყო, რომ მარიალს ვაპობო-
დი. ხელი მიშვა. პორტფელი ტროტურაზე დღეუარდა.
— უმ, მე ეი...—თქვა, მან და ატირდა.

მეც ვეტირდი.
ასე, ხელი-ხელ ვადახვეუენი, ატირებულნი მივედი
სკოლაში ორივენი: „მუშენილი“ და „მიაკოესკელი“.

თარგმან ვახსილ ლაფერაშვილმა

გვბო, მაგრამ მათთვის საფრქალი და თავსატეხი კიდე ბევრი რამ
დარჩება. ღღღ, ვეღა თოახს ტრავარად უნდა ეცნოდეს. პოეზი-
აში კარგი არცფერი დღეარება, კარგის მიქმნა არ მოხერდება.
მაღლ ლექსის ბუნებაზე წიგნს დღეარე და სიტყვის ხელოვნების სა-
კიბლს ჩემებურად ვაჩარჯებ.

კვიდან ვამოვიდით და რუსთაველის სახელობის თეატრში შე-
ვედიო. ცნობილი რეჟისორი კიდე მარკანიშვილი „მისტერია ბუსს“
აწახდება და წარმოდგენის დადგმას მოიწოდებს ფირდაზე ამა-
რება. მხატვარს ირაკლი ვარტყელმა სექტაკლის ვაგონრების ეს-
კილი ვაყიდა. ვლადიმერ მაიაკოესის ძლიერი მოეწონა მარკანიშვი-
ლის დადგმის გეგმა და ირაკლი ვარტყელს მიერ მომჭარებელი
ვაგონრები. ესახება წარმოდგენის ვაგონის, ირაკლის ესკიზის ას-
ლდ ვაგონრთა და ქაშაუფილი წამოვიდა.

ღლით, მაილის თარგმანების კონკრეტურობის სახებურში წა-
ვედღ მიაკოესის. მისთან წიკოლოშ ჩანება და ვანკო ღლიობრიც
დადგენენ. მიაკოესიმ მოხვია: თარგმანები შვიდად, ღღღაბა.
ცის ვარეშე წამოიბთ, მე უფრო აჯუღდებ და მათ ავტორისთან
შეხვდებიო. მუც შეუდღეი კიბახს. წაყიბოებ „არავეულებრივი
ამავე“, „მარკანიშვილის მარში“, „წუღღღღი“, „ოღ რეკლუციას“. მა-
იაკოესი უფრადღები მისხმნდა. კიბახა რომ დავამოვრე, იგი ერთ-
ხანს ისე ვარეშებული იქდა, მერმე თქვა: კარგი უნდა იყოს, კარ-
თულად ღღღე არცაღ დღეარენ. მაგრამ შოვიერი ღღღეს ორიგინ-
ალის რიტმი არ არიბო დაეკული. მე უფრობარი: ქართული ღღღის
ბუნება სხავარია და რიტმის მეტი მახლოვება თოქნის შურღ-
ხელია, მით უფრებს თქვენი ღღღის რიტმის პირდაპირ ვადატანა
ქართული ენაზე ვერ ხერხდება-მეო.

— რატომ? — მისახება, — დღეუენული ღღღის რიტმი სილაბუ-
რია, მაგრამ ორადგება ჩემი ღღღის თარგმანში წარმოიშობის რიტ-
მული მღღღარება შეინარჩუნეს. ქართული თარგმანები და დღეუენი მოე-
წონა. საიბოღდ თარგმანს დღეი ვადაღღეება და მოსატება
სტირდება. მარიალა, მე ჩერი არცფერი მოიარებია, მაგრამ მომავალ-
ში ჩამდღღეი სავარტელი პოეტის თარგმნის ხერხედი აეუქნა. უბა-
თულად უნდა ვეადო თარგმანს...

მერმე ვეუღს მოგვმარია, ჩემი ახალი წარწომები მოისმინეო, და
წავკვირება წინადღი დაწერილი ღღღის „ვლადიკავახიდან
თიბლისში“. წაყიბოება ღღღის კარგი შომახედღება დასტოვა.

— ღღღეს სახესენების სიბღღეა. ქართული ღღღე ერთს! ადრე ვა-
მეგონია, — თქვა მიაკოესიმ. — ასეთი ქართული სიბღღეობა ძლი-
ერი მოყვარს, ქართული სახებრი რეკლუციური პოეზიაე ძლიერი
მოყვარს და ზოგი რამ ღღღემდ არ დაშეწყენებია. ზეპირად თქვა: „მე
ვარ არცხა ჩარჩაშვილი“... 1905 წლიდან ჩამართა სხვათაში თქვე-
ნი პოეტის ღღღის: „მეგობარების წინ, წინ ვაქციე, ნუ შღღრება
თქვენი ვული, დე, მკერდს სისხლის დაღი ანდებს და შუღღს ოც-“

ლის ნაკადული“... ირიღონ ედღოშობის ღღღის „მეგობარებს“ და
„სიმღღეა არცხა ჩარჩაშვილი“ შემდღევაე მრავადენი გამოეო-
ნის მიაკოესისგან. ჩარჩაშვილის ქუჩაზე ვაღღისის იგი ყო-
ველიღის ბოხი მხით ჩაღღღებდა: „ვისროლდ ბოხი, მოკვლე მღე-
ცი, მაგრამ მტარაღღე ვერ ვაეციე“... მიაკოესის ვანსაკუტრე-
ბულად უფვარდა ქართული შოარები. ერთხელ ვაეცხი: ბავშვობა-
ში, ჩინობა ბავაბის შემდეგ სილაბე ვარლოღ, ბებეს ეწმარე-
ბოღი. ზოვიერით სტატიკონებს დამახსოვრდა: „ნეო შენი სათი, ხან
სტრია და ხან ათი“... ქართული შოარები ბრწყინავდა და ქართუ-
ლი პოეტი, რომელიც ამ შოარების საფუძველზე სიცოცხლე სავ-
სე, ხალისთან პოეტის შექმნის, იგი ნაღღელი სახლობო პოეტი ვა-
დებდა. დღმა ქართულმა ხალხობამ პოეტობა უნდა წარმოშვას ახა-
ლდ დროის ნაღღელი მომღღრალიო. მიაკოესი მუდმ სეყარ-
ლო ლამარკადღე სტარტოვლოღ და მის კულტურაზე. მარიალა,
მიაკოესისათვის სტარტოვლო, თავის რეკლუციური და ხალხუ-
ლი წეჩეულებებით, თავისებური ვის ვაყვღღე და პირველი
შოამატებელი ამოჩნდა.

ექვს სექტემბერს, საღამოს 10 საათზე, ვლადიმერ მაიაკოესი
თიბლისში მოსკოვში მიემგზავრებოდა. დასაღღები შიღ საათ-
ზე, მის ვახლოვდღად შევიკრებოთ ვანკო ღლიობრიც, წიკოლოშ
შენღღედა, ირაკლი ვარტყელი, ედილოშ ჩანება, შღღეა ალბა-
შელი, პავლე ნაშაზე და გეგეზი. სასტუმროდან რომ ვამოვიდოთ უა-
ღე დაზღებოდა. ეწმამ. ცის ტყვიის ფერი ვადაქვრდა. ხაუბი ჩერი
არ იყო აზენებელი და თიბლისს საქმეი სინალო არ ვაჩანდა.

სადღეურისკენ მიმავალი მღღღი ჩვენი ჩვეუო „ნუშობლის“ კუბო-
შიღ მივიდა. ვლადიმერ მაიაკოესიმ დღეინა: ჩერ დაღეა და რამდ-
ენიმე წუთი საბიღღარლოში ჩავღღე. დრო მოკლეოდა. ჩავღღეო.
ირაკლი ვარტყელმა და ჩვენს სტუმარს ბიღღარღის თამაში დაიწ-
ვა. ვახუშტი — ბიღღარღის ქვეშ უნდა ვამჭარტყოო. ირაკლი
ბიღღარღს მიაკოესისზე უფეო ვერ თამაშობდა, მაგრამ იმ სახამოს
სამი ხელი უღღღეოდ მოვიო. მიაკოესის უველოვრი დღეინება ბა-
ღღარღის ვარდა. ვღღღეადღიო, — ვვეწინადღ, მატარებელზე და ა-
ვგანეზობდა. ირაკლი თვავამტებობის იბრჩოდა და თოქნის სქონის
და მიაკოესის. უვეწინა შეეწუხდღი. ქუჩაში ნეღღეოდა და საღღე
წაწეწეა ტეტირდღი პრსად ჩანდა... მაილის სტუმარსკ ვაღღეა
ბეღმა... მღღღე მღღეო ირაკლის, ბიღღარღის ქვეშ ცხრაქერი ვაე-
ჩინა, მერე გაიქინა და დაიძახა: — ახა, წაევიდო.

ამოვიდით სარადღიდან. დღეინებულდ ეტლს წაწეწდით, ჩახე-
ტიო შიღ და საღღეურისკენ ვაეწმინდით. ზოგი წუთი აღღა მატარებ-
ლის ვახლოში. ვღღღეოდ მიაკოესიმ ვღღეგვეოდა და სტარტოდ
შევიდა ვაგონში. მერმე ისე ვამოვღე და კიბზე დღეა... მატარ-
ებელი დღიჩა და თიბლისის საღღეურს ნეღ-ნეღა ვაგონრდა.

პარალიმპიკი

1. „ლაქარ“, „ლაუზვიდი“ და „არ ვაუშვა“ —
აი, რა არის ჩვენი მამული.

ეს სტაქონები ამოღებულია გამოჩენილი ქართველი პოეტის — ირაკლი აბაშიძის ლექსიდან „სამი ციხე“.

„ლაქარ“, „ლაუზვიდი“ და „არ ვაუშვა“ ციხეების სახელებია და ბრკეულებში ამიტომაც ჩასმულია. სამივე ციხე ცაგერთანაა, ქვემო სვანეთისა და ლეჩხუმის გეოგრაფიულ საზღვარზე.

პოეტი ვადახანითი მნიშვნელობით ხმარობს ციხეთა სახელებს და ქმნის მსატრულ განსაზღვრებას. ამ სახელწოდებთა შინაარსის საფუძველზე ხსნის მამულის (სამშობლოს) ხასიათს. „ლაქარ“, „ლაუზვიდი“ და „არ ვაუშვა“ პოეტმა გამოიყენა საქართველოს, ქართველი ხალხის გმირობისა და მამაცობის სიმბოლოდ.

ჩვენი მამული განუწყვეტელ რბევას განიცდიდა. რა ჯურის მტერმა არ სცადა საქართველოს

დასონება. სწორედ ასეთი უბედურების ეპოსი იჩენდა სოღმე არნახულ სულიერ და ფიზიკურ სიმტაცეს ქართველი ხალხი; გახედულად სცემდა („ლაქარ“) მახვილს, მუღამ მზად ხედებოდა („ლაუზვიდი“) და ცოცხლს არ უშვებდა („არ ვაუშვა“) მომხდურთ. ქართველი ხალხის გმირობისა და მამაცობის ამ რეალურმა ამბავმა შთააგონა პოეტს ლექსი „სამი ციხე“.

2. „მე არ ვწერ ლექსებს, ლექსი თვითონ მწერს“.

ეს სტაქონი ამოღებულია ლექსიდან „ლექსი მწეწერი“, რომელიც ეკუთვნის ცნობილ ქართველ პოეტს ტიცაან ტაბიძეს.

აქ ავტორი ხაზს უსვამს პოეტური განცდის ხილბეგსა და სიმძაფრს, შემოქმედებითი პროცესის მომწეფების აუცილებლობას. გამოთქმაში — „ლექსი თვითონ მწერს“ მსატრულადაა გაზავიადებული პოეტური განცდა და შედარება; პოეტური განცდა თავისთავად მიაბუღებს ლექსის დაწერას — ამბობს ტიცაან ტაბიძე.

3. ის ქართველი მეფე, რომელსაც თავდავიწყებით უყვარდა წიგნის კიობხა, დაგით აღმაშენებელი იყო.

4. როცა ტროლიბუსმა მარჯვენე უნდა მოუხვიოს, მძღლი ძრავას არ გამოართვს, მარცხენე მოხვევისას კი — გამოართვს. ძრავის ჩართვა-გამართვის მიხედვით მოქმედებს პაწაწინა ისარი-ავტომატი. იგი მოთავსებულია ყუთში, რომელიც ჩამოკიდებულია ტროლიბუსის ხაზზე, განსტოების აღვილას. ავტომატურ ისარს ტროლიბუსის საკონტაქტო ბიუველი ერთი ხაზიდან მეორეზე გადაჰყავს.

1. რომელი პოეტის ლექსშია სტაქონები:

ცურავდა ცაში ღრუბელი,
სულ იყო ორი უღელი
გზედაუ, სულ სამი კაცია,
ერთიც — აქლები პაწია.
მათმა ტრფავლამა შეხუთა,
გამოკლევნა მებრუთ.
მობატეს შეყის ტილო:
საილოს მისდევდა საილო...

რა ჰქვია ასე ღრუბელს?

2. ვის ეკუთვნის სტაქონები:

შეაზუთ ბრძოლით გაწვერთნილი ხელი
ღარბრზანდიდან მოტანილ კარებს,
და ვაიხსნება სამშობლო ჩემი,
უსასრულობის შემცველი მზარე.

რა შინაარსია ამ სტროფში?

3. რომელი ხალხური საკრავია ყველაზე უფრო გავრცელებული მსოფლიოში?

4. რატომ ტაკუნებს ციციტლოკადებული შეშა?

ქვეყანა მიეწეა

მუსიკა

პაპა მკვახრიანი
მუსიკათმცოდნე, ფილოლოგის
შეცნობებითა კანდიდატი

მუსიკის წარმოშობასა და მის როლზე უმარაგი ლიტერატურა არსებობს. ამ საკითხებისათვის საქართველოში ძველთაგანვე მიუქცევიათ ყურადღება. გამოჩენილი ქართველი ენციკლოპედისტი იოვანე ბაგრატიონი ფუნდამენტალურ შრომაში «კალმასობა» აღნიშნავს: სწავლა სინამდვილის შეცნობაა. იგი მოიცავს რვა დისციპლინას, რომელთაგან ერთ-ერთია პოეზია. პოეზია არის დარგი ხელოვნებისა, რომელიც მხატვრულ ფორმებში, ლექსებად და სიმღერის ერთიანობაში გადმოსცემს ადამიანის შინაგან გრძნობებს. თვით ხელოვნება კი ორგავარია: «საქმითი» და «ხედვითი». ხედვითი ხელოვნების დარგებია: ფილოსოფია, ვარსკვლავთმრიცხველობა და ღვთისმეტყველება, ხოლო საქმითი ხელოვნებაა: მუსიკალური შექმნა, გამოქანდაკება, მხატვრობა და ცეკვა.

ძველად ხელოვნებას სინერგეტული ხასიათი ჰქონდა; ტერმინი «სინერგული» გულისხმობს ხელოვნების სხვადასხვა დარგების მთლიანობაში წარმოადგენს; ამის ნიშნად, მაგალითად, წარმართული ეპოქისროინდული ფერხული — «ამირანი», სადაც ტექსტი წარმოადგენს ლექსს, რომელსაც თან ახლავს მელოდია და უძველესი რელიგიური შინაარსის ცეკვა.

მუსიკის ფუნქციებს უფრო გრცელად ეხება XI-XII საუკუნეების გენიალური მოაზროვნე იოანე პეტრიწონელი. იოანე პეტრიწონელის შეხედულება იყარება შუა საუკუნეებში შემუშავებულ «ციურ სფეროთა პარამონის» საფუძველზე. იგი ამ პარამონილობის უკავშირებს ციურ სხეულთა შეთანხმებულ მოძრაობას. მუსიკაში ხმების სამი მონაცეით ანუ რეგისტრითა: დაბალი, საშუალო და მაღალი.

ქართული საგუნდო სიმღერები ძირითადად სამ ხმაზეა დამყარებული. იოანე პეტრიწონელის უძველეს რეგისტრს ეძახის «შახარს», საშუალო — «ერის», ხანს კი — «ბამს».

ქართული მუსიკა თავიდანვე მრავალხმიანი იყო, იგი

თანდთან განვითარდა და გადაიქცა პოლიფონიურ (სრულყოფილ-მრავალხმიან) მუსიკად.

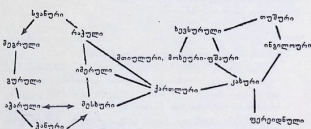
არსებობს პროფესიონალური და ხალხური მუსიკა. პროფესიონალური მუსიკა ინდივიდუალური ანუ ერთპიროვნულია, ხალხური მუსიკა კი — კოლექტიური შემოქმედების ნაყოფია. (სქოლიო იხ. მე-20 გვერდზე).

ქართული პროფესიონალური მუსიკის ისტორია იწყება X საუკუნიდან, როდესაც დასავლეთო ასპარეზზე გამოდიან ცნობილი კომპოზიტორები: მიქაელ მორდელი, იოანე მტკვარი, ექვთიმე და გიორგი მთაწმინდელები. დავით აღმაშენებელი, არსენ იყალთოელი, დემეტრე I. იოანე შატბერი... თვით ქართული ხალხური მუსიკა კი უძველესი დროიდან მოდის.

შრომამ წარმოშვა მუსიკალური დიალექტების ორი წრე, მთისა და ბარის ცხოვრების პირობებმა განსაზღვრა სიმღერების ხასიათი და მათი განვითარების გზები; მთის ხალხთა მუსიკაში უფროა შენარჩუნებული ძველი მუსიკალური მემკვიდრეობა, ვიდრე ბარში. ერთიანი ქართული მუსიკა ვერც ორ შტოდ: დასავლეთად და აღმოსავლეთად. დასავლეთ საქართველოში სამივე ხმა უფრო მოძრაობს. ბანი ისევე სწრაფია გურულ სიმღერებში, როგორც პირველი და მეორე ხმა. ესე იგი პოლიფონიურა უფრო მეტად ახასიათებს დასავლეთ საქართველოს ხალხურ სიმღერებს, ვიდრე აღმოსავლეთისას.

ენობრივი თვალსაზრისით ქართული ენის დიალექტებია: ქართული, მესხურ-ჯავახური, ქიზიყური, კახური, თუშური, მოხეტრი, მთიულური, ზეესურული, ფშაური, ინგოლოური, ფერდინელური, იმერული, აჭარული, გურული, რაჭული, ქაზური. უძველეს დროს სხვაგვარი დაყოფა იყო: იბერიული, კოლხური, ხალიბური, მონიციური, აფშილური...

მუსიკალური თვალსაზრისით კი დაილეტა განვითარების ასეთი სქემა ვეკენება:

ამ სქემის მიხედვით ქართულ-კახური, გურული და ჩრდ. აჭარული ცალკეულ დიალექტებშია. მეგრულიც მუსიკალური თვალსაზრისით, ცალკე დიალექტია, ხოლო სამხრეთ აჭარული ენათსაგებია ქაზურს და მესხურს.

როგორც ხედავთ, ქართული მუსიკალური და ენობრივი დიალექტები ხშირ შემთხვევაში ერთმანეთს არ ემთხვევა. აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოს დიალექტები უმეტესად ჩრდილოეთით — რაჭული, სამხრეთით — მესხური. მათი სუფრული სიმღერები ძალიან ახლო დგას ქართულ-კახეთთან, ხოლო სიმღერის სხვა სახეობათა მიხედვით, დასავლეთ საქართველოს სიმღერებს უახლოვდებიან. ქართლის დასავლეთ მხარეზე იმერული ახდენს ზეგავლენას.

ძველ საქართველოშივე ჩამოყალიბდა მუსიკალურ-ტერტირული ერთეულები: ეპიური, ლირიკული, შრომის, საეკლტ... იქ, სადაც შევხვდებით იყო, განვითარდა სუფრული სიმღერები.

ყოველ თემს საკუთარი ჰანგები — კილოები ჰქონდა. თითოეული კილო ფუნქციას ვითარებდა იმ მემბრის იცვლიდა: სიმგლოვიარი პროცესის დროს გამოიყენებოდა მხორული (მწუხარე) კილო; სუფრული და სახეიმი ცერემონიალების დროს — მყოფრული, მხენ განწყობის კილო. ხშირად ერთსა და იმავე ჰანგზე სხვადასხვა განწყობის სიმღერასაც მღეროდნენ; მაგალითად, ამ მხარე „მზე-მინას“, „ია-ენანას“ „ლაზარე“ და „წმ. გიორგის სიმღერები“ ძალიან ახლოს დგანან ერთმანეთთან. არაქულ სიმღერებში ხშირია რეჩიტატიული ხანარებები, რიტმი

მკეთრი და ცვალებადია, ორ და სამხმთან სიმღერებში ხშირ „პარალელური“ პოლიფონიით ვითარდებიან. ამ უძველეს ეპოქას ეუთუნის სიმღერები: „მზე-მინას“, საკალოზები ბარბარეზე, კვირიაზე, ლილუზე, ამინოს ღვთაება ლახარეზე, ნაყოფიერების ღვთაება ნანახზე, ეპიური ციკლი ამირანზე, სიმღერების ციკლი წმ. გიორგიზე, ეპოსი „ანესალომ და ეთერი“, საგალობლები ლამარის ჯვარზე, „კვისრული“, „დიდება“, ფერხლები: „ემ-მლი მუხასას“, „მავლევი“, „ყურმიანი“, „ბატონგანი“...

ზოგიერთი ხალხური თამაშობა უკავშირდება უძველეს მისტერიებს (ინსცენირებებს) მაგალითად, ყვეინა, ზამთრისა და გაზაფხულის ბრძოლის იმიტაციას, მისი უძველესი სახით.

არაქულ ეპოქაში საქართველოს კულტურულ-ნათესაობრივი ურთიერთობა ჰქონდა შუმერებთან, ხურიტებთან, ურარტულებთან, სათებთან (ხეთების უძველესი ტომია), ბაქებთან... მყოფის მხრივ — ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხებთან.

კავკასიის ტერიტორიაზე ანტიური ხანაში კულტურისა და ცივილიზაციის სამი დიდი ვაგირთიანება არსებობდა: კოლხეთი, იბერია და ბოსფორის სამეფო; მათ სამხრეთით მყოფი და დიდი არმენია ესაზღვრებოდა, აღმოსავლეთით — ალბანია. იმ დროს ქართული ქალაქები მალაი კულტურითა და მრავალეროვნობით გამოირჩეოდნენ. საქართველოს ტერიტორია ევროპისა და აზიის ერთერთი შემეგრთებელი რგოლი იყო. ამ გადიოდა კეთილმოწყობილი სავაჭრო გზები, ჩაწოდდნენ რაფულოები, ავადები, სხვადასხვა ხალხთა მომღერლები. უფლასციხეში შემორჩენილია ანტიური თეატრის ნანგრევები; აზის ცნობა, რომ ოპოდრომები, მხანასიუმები (სასწავლებლები), ანტიური თეატრები საქართველოს სხვა კუთხეებზეც არსებობდა. ბერძენი ისტორიკოსი ქსენოფონტე საგანგებოდ აღწერს ქართველი ტომების — მოსინიციების საომარ ცეკვას. ქალქ ფაზისის (ფოთი) მუსავალში ქალმერთის ქანდაკს, როგორც არიანე აღნიშნავს, ხელთ ეყრა მუსიკალური საკრავი.

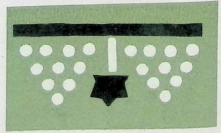
ამ ეპოქაში შეიქმნა ინსტრუმენტული მუსიკა, ქართულ-სვანური ჩანგები დიდად ემსგავსება შემერული ტრპის ხუთსიმთან ჩანგებს. უძველესი ხანებიდან ვითარდება მარტვიტი ტრპის ხის ჩასაბერი და დასარტყელი საკრავები. მცხეთის სამაროვანში ნაპოვნია უცნო, მარტივი სალამური. უძველესი სახისა და წყობისა მრავალღერა სალამური — სონიარი, აღსანიშნავია, რომ ინსტრუმენტული მუსიკის განვითარება შეზღუდა ვოკალურმა საგუნდო კულტურამ. ქართული საგუნდო პოლიფონიური სიმღერები კი, როგორც აღვნიშნეთ, თავისი მრავალღეროვნებით (კლასიკური ნიმუშითა და ყურადღებას აქყობს მუსიკის ზოგადი ისტორიის თვალსაზრისით.

მხორული (მწუხარე) კილო; სუფრული და სახეიმი ცერემონიალების დროს — მყოფრული, მხენ განწყობის კილო. ხშირად ერთსა და იმავე ჰანგზე სხვადასხვა განწყობის სიმღერასაც მღეროდნენ; მაგალითად, ამ მხარე „მზე-მინას“, „ია-ენანას“ „ლაზარე“ და „წმ. გიორგის სიმღერები“ ძალიან ახლოს დგანან ერთმანეთთან. არაქულ სიმღერებში ხშირია რეჩიტატიული ხანარებები, რიტმი

* ეს ისე არ უნდა გავიგოთ, თითქმის ერთ მშვენიერ დღეს, ამა და ამ ხალხმა, ამა და ამ ადგილას თუი მოიყარა და ერთად გამოვიგნა ესა თუ ის ხალხური ნაწარმოები.

ყოველმა ხალხურმა ნაწარმოებმა, ვიდრე იგი იმ სახეს მიიღებდა, რა სახეც დღეს აქვს, არაერთი ადამიანისა და არაერთი თაობის ხელში გამოიარა; ყოველმა კაცმა და ყოველმა თაობამ ამ ნაწარმოებში თავისი მეტ-ნაკლები წვლილი შეიტანა (ზოგმა დიდებით, ზოგმა — უარყოფითი). ნაწარმოების თავდაპირველი სახის თანდათანობით დაკარგავასთან ერთად, დაიკარგა თავდაპირველი ნაწარმოების ავტორის ვინაობაც. ასეთია ყოველი ხალხური ნაწარმოების თავდადასავალი. ამიტომ მას კოლექტიური შემოქმედების ნაყოფს ვეძახით. (ჩიღ).

ნახატები
ვაჟა
მელიქიშვილისა

კატბის ღვასავად

წენარ ოკენში არის ერთი პატარა კუნძული, სადაც კატბი ძალიან ცოცხაა. ამიტომ ამ კუნძულზე კატბის მოყვანისთვის ახირებული სახეგლეა შემოღებული, — დამწავემ თავისი ხელით 300 ვირსა უნდა დაიჭიროს.

ინდოელი სტიმირები

ხეივან-მდარის მთათა (შეხეხა) მკვიდრი ტრადიციების ტომის ინდოელები თავისებურ მართაონულ შეგებებს ატარებენ 270 კილომეტრზე რხნაში. შეგებები მონაწილე ყოველი ვინდა პატარა ზურის მიაგორებს ფეხით. გულშემატკივრები მათ ვნა და ვნა საშემოს აწვდიან, შეძახილებით აწმენევენ და ხარბე ტრასას ჩირაღდებთი ურუქებენ.

სრეხულ რანასობა

შარშან ტურისტებმა აღებში უჩვეულო სანახაობა იხილეს: ასეულობით კილომეტრზე გაშლილი მთები რამდენიმე ხაოს თავდაყირა კვიდნენ ცაზე. ეს იყო მთების მონადირე—ტენტრალურ ევროპაში მიტედი იშვიათი მოვლენა.

ოგობა მითრეხების მხარობა

საოცეოა ბადის მოქვავას ბერი დრო და ჯაფა სტირდება. მავარ დახავალით ირინის მკვიდრნი ამ საქმისათვის დიდად არ იწუხებენ თავს: ბამბუკის გოგობისაგან ღვინებით ჭრავენ დიდ ხარისს და გულწლად მიჰაქვ. იქ ხარისს ზეუ ჰეიდებენ ისეთ ადგილებში, სადაც უხარმარო, ჩიტბერია ობობები ბინადრობენ. მეორე დილას ობობა მებადურს მოქვავილ ბადეს იდახვედრებს ხოლმე. ასეთი ბადე ხაკმაოდ ვადმლავ.

გველიბის უფეობა

ზოგ ადამიანს ძალი უყვარს, ზოგს—კატა, ზოგს—სხვა ცხოველი. ბოშების შეტების სიოვლ შორალის მტებრები თ ყველაზე უფრო კობა უყვართ.

გველების მოყვარული სოფელები წელიწადში ორჯერ იკრიბებიან ტრადიციულ ზეიმზე. ზეიმის უფლაზე ხანგრძლივი განყოფილება გველების შეგებობი ხიზბილში.

ბატრეუ დგანენ დოქებს, რომლებიც კობრები არიან. მხავის ნიშანზე კობრები დოქებიდან ამოდიან და, პატრონის გოხის მორჩილნი, „ხიზბილით“ უარავენ განსაზღვრულ მანძილს, შემდეგ უკან ბრუნდებიან და ისევ დოქებში ჩადიან.

კობრა თიქმის არასოდეს არ კბენს თავის პატრონს.

თოვლის ბები

ამ რამდენიმე წლის წინათ, იაპონიის ქალაქ საპოროში უჩვეულოდ დიდი თოვლი დადო. თოვლმა ტრანსპორტის მონარაობა შეჩერა. ქუჩების დახახხვევად მთელი მოსახლეობა გამოვიდა.

ახეტილი თოვლი ქალაქის პარკს დაუარეს. ამოიხარებულეს ბავშვებმა, შეცდვიდნენ პარკში და თოვლის ბებიის გაქოფების შეუდგნენ (იაპონიაში თოვლის ბაბას კი არა, თოვლის ბებიას აკუთნივენ). ბავშვებს მალე დიდებენ შეუერთდნენ.

ახე ჩაეგრა საფუტველი საპოროში თოვლის ფეხტივალს. ამ ფეხტივალზე სხვა ქალაქებიდანაც კი ჩამოდიან. ფეხტივალს ხამ დღეს ვრქედდება: ქალაქის პარკში თავმეყრილი ხალხი, დიდი თუ პატარა, ერთმანეთს ეგებობს თოვლის ბებიების „იერეწევი“. ეწყობა ცეკვა-თამაში, ფერადეკეხი... საპოროში თოვლი საერთოდ ცოცხა მოდის; ამიტომ, იგი ფეხტივალის დღეებისათვის გარეუბნებიდან შემოიქვი.

„სიცხალე მტობრები“

როცა ცენტრალურ აფტრალიაში სიცხისაგან მდინარეები და წყალსაცავები შრება, იტარო აბორიგენები ბაუბუებზე სანადიროდ მიეურებიან. მათ ბაუყის ნაწი ხორცი

როდ იზიდავთ მარტო აფტრალიის უდაბნოს ბაუბუებს კუჭში ყოველთვის აქვთ წყლის მარცხ. იღბლიან მონადირებს, რამდენიმე ბაუყის დაქვითი, შეუძლია მოავროვის ერთი მთარა წყალი.

შვეულშფრინი და თახვიბი

დახავალი ვერმანიის ერთ-ერთი ქალაქის გარეუბანში მთელი რიგი წლების მანძილზე თავგები ყანებს აობრებდნენ. ვერაფთარმა წამალმა ვერ გასწარა.

მავამ აი, ავლილობრივ აეროდრომზე შვეულშფრინები გამოჩნდნენ და... მღრღნელთა და შარმა თოვლივით იწყო დნობა. ჩატარებულმა გამოკვლევებმა ახსნეს ამის მიზეზი: შვეულშფრინთა ძრავების ამუშავება მათის რვეის დიდ ხისშრებს აწვევს, რაც თავებისათვის მომავდინებელი ყოფილა.

ქარაზან—ზუზუმის მებრ

ერთმა ამერიკელმა ბიოლოგმა კრაზანის ახალი გეიში გამოიყვანა. ამ გეიშის კრაზანები იშვიათი აგრესულობით გამოირჩევიან. ისინი მუსსს ავლებენ ბუჭებსა და ისეთ მანვე მწერებს, რომელთა წინააღმდეგაც უძლურია შხამიანი ნავთიერებები.

ეპიკოსის

ქ ს ი რ ი

მ. ლ. ნემეჩაშვილი

ხანატები ელფარ ამბოჯისა

ღეღამიწა ელვის სისწრაფით მიმჭროდა მსკენ. ვარსკვლავდმფრენმა სიჩქარეს უკლო და დედამიწის ირგვლივ, სპარალელურ ორბიტაზე დაიწყო ფრენა. ყოველი შემოფრენის შემდეგ სულ უფრო უახლოვდებოდა ატმოსფეროს ზედა ფენებს. კიდევ რამდენიმე წუთი და — ლოკატორის ეკრანზე მატერიკის ადგილები კონტურები გამოჩნდებოდა...

ორლოვმა ხელი მოისვა სახეზე. ხელები ოდნე უკანაყალიბდა. ნუთუ ეს ცხადია? ნუთუ მალე ნახავ ადამიანებს, თავის თანამედროვეთა შორეულ შთამომავლებს? ნეტა ჩანარები აიჩინა ისინი — ორმოცდამეთოთხმეტე საუკუნის ადამიანები?... როგორ შეხედებთან მოულოდნელ სტუმარს, ათასწლეულის მიღმიდან მოვლენილს?

ორლოვმა კვლავ შეამოწმა სიმაღლის განმსწვლველი ხელსაწყო, სხვა ხელსაწყოებსაც გადახედა და დადებითი სავარაუდოება გადაწვა. ამ უკანასკნელ ნახევარ საათის იგი გულდაამოვნებით მიენდობა ავტომატურ მოწყობილობას, ვიდრე დასაჯდომად არ დაეშვება. ოღონდ ყველაფერი კარგად დახვდეს იქ, დედამიწაზე! რას ნიშნავს ეს სრული დღმადიწა? სამი ათას ორმოცდაექვსი წელი...

რადიონახშირბადის საათი რომ არ მქონოდა, რომელიც წარმოუდგენელი სიზუსტით თვლის დროს, ორლოვი სიზუსტით ითვისებდა, რომ ამდენი ხანი დაჰყო ანაბიოსურს, ახლა არაერთგვარად ეჩვენებოდა ეს ოცდაათი საუკუნე, რომელმაც შეუმჩნევლად გვერდით ჩაუტროლა მას. ვერ შეგუებოდა აზრს, რომ მეტი მისი განვლილი ცხოვრება დარჩა შორს, საუკუნეთა მიღმა. მას ხომ ყველაფერი ისე ნათლად ახსოვდა, თითქმის ეს იყო გუშინ.

დამწვდილობა დედამიწასთან; უცხო მიწის თვალისმომჭრელად თვითი დისკო, რომელიც გაუთავებლად ექვს წლის ფრენის შემდეგ გაოჩნდა ეკრანზეზე; ყიფილით ან კოსმოსური ნატარისფერი მტვრით დაფარული უზარმაზარი, მკვდარი პლანეტები; და ბოლოს ის, რასაც ეძებდნენ, — დიკოსტლის სუნთქვა. ნობიო ღრუბლებით გარშემორტყმული პატარა სფერო; სფეროზე — ახალგაზრდა, თბილი ზღვები, პირველყოფილი ქსენოლები; ჭუნგლებში — საოცარი არსებები, რომელთა მსგავსი არსოდეს ენახათ. ყუველი დღე სავსე იყო ასე-აქაილი აღმოჩენებით.

თავდახმა მოულოდნელი იყო, თავდაპირველად სრულიად უცნებელი ჩანდნენ ეს უფორმო, ტლანქი არსებ-

ბანი, გულგრილად რომ დაეცოცადნენ ნაირნისფერ ბალახში, წელ მოგზაურთა ფეხებითან. მაგრამ, ეს საზოგადოებრივი, გამოუცნობი ინსტიტუტის კარნახით თავს რომ დაესხნენ ადამიანებს, მათ წინააღმდეგ უმეტესი აღმოჩნდა მაღალი სიხშირის სხივებიც კი... შესამინ შავი ლოკატორის შეფუთვი აღობდა სკაფანდრის კაუბლის ქსოვილს და ხორცამდებ ანდა. ორლოვი რაღაც სასწაულოთი გადარჩა. შვიდ კაცში მხოლოდ იგი დარჩა ცოცხალი. თავისი ხელით დასაფლავა ამხანაგებთ თეთრი პროციონის შორეულ პლანეტაზე.

უკან დაბრუნება. სასოწარკვეთა. საოცარი დადლილობა. დადლილობა რომ არა, ხომალდი შიშველდება უცნებლად გადარჩენილიყო... თუმცა, სულ ერთია, მაინც ვერაფერს ვერ გაწყობდა. მან თითქმის დაჰკარგა გონი, როცა ლოკატორების საგანგაშო სიგნალების შემდეგ, ვარსკვლავდმფრენი საშინელი წარღვევით აქეთ-იქით იხრებოდა, რათა მეტეორიტების ნაკადისათვის თავი აერიდებინა.

მაგრამ მეტეორიტების სარტყელი შეტისმებდა განიერი, მკვიდრო აღმოჩნდა და ვარსკვლავდმფრენს სწორედ პროციონის პლანეტური სისტემის საზღვართან გადაუღობა გზა. ხომალდის კიონს შეღიწყედი ორი დიდი ოლდ ეძებდა.

დამცველი გარსაცმი რომ არა, რომელიც ასევე ანელდებდა დარტყმის ძალას, ხომალდი უსათუოდ დაიშხვროდა. კორპუსი გადარჩა, მაგრამ საშინელმა შერყევამ წყობიდან გამოიყვანა ძრავების სამართავი, ორლოვს დაუკუნებელი უნდა გამოერთო ძრავები, თორემ ვარსკვლავდმფრენი რამდენიმე წუთით გაავარცხნებოდა გზის რტოვლად გადაქცევიდა.

ორლოვს ახლა უმზობრად ფრენის იმედიცა მქონდა. მართალია, ხომალდს ერთი ძრავა კიდევ მქონდა, მაგრამ იგი მხოლოდ მცირე პლანეტური სიჩქარით ხანმოკლე ფრენისთვის გამოდებოდა. ამ ძრავის საშუალებით მიმდებოდა ჩაპლინიმ თვის შემდეგ მიეწვია დედამიწაზე მიწის სისტემის ნაირთა პლანეტებიდან — ნებუტინიდან ან პლუტონიდან. აქ იყო, კოსმოსის უსასრულობაში, ასეთი ძრავა არაფერის მაქნისი არ იყო.

ჩიხებოდა მხოლოდ ერთი გზა — ინერციით ფრენა.

წინ არ იყო ძლიერი მიზიდულოების ველი. ამიტომ ხომალდს, რომელსაც შორს, პაწაწინა ვარსკვლავი

ვით მხუტუტავი მზისკენ მჭონდა გვიწარმოებდა, არ ელოდა გზიდან გადახრას ან მიმართულების შეცვლას ხაზში. მაგრამ, რაკი მხოლოდ ინტერციტი მიფრინავდა, ხომალდი თანდათანობით დაჯარავდა სიჩქარეს და ვარსკვლავმჭრენი მზის სისკემას მხოლოდ ათეული საუკუნის შემდეგ თუ მიაღწევდა.

ერთი გამოსავალია დარჩენილია ორლოვს: უნდა დაეძინა.

ადვილი როლი იყო ამ გადაწყვეტილების მიღება. ორლოვმა იცოდა, რომ ჭერ არც ერთ აღმიანს არ დაუძინია ანაბიოზში რამდენიმე წელზე მეტ ხანს. სად წლები და სად საუკუნეები!.. ვაიღვიძებს კი ოდენიმე? თუ, შინარე, უსული ხომალდის სარკოვავში მომწყვდეული, დაუსრულებელი იგრენს სივრცეში?.. ხანს არჩევანი არ იყო. ორლოვმა უკანასკნელად დაიარა ვარსკვლავმჭრენი, და ანაბიოზის აპარატები ჩართო.

გამაღვიძებელი სისტემა მხოლოდ მაშინ ამუშავდა, როცა ხომალდი პლუტონის ორბიტას მიუახლოვდა, — ზუსტად ისე, როგორც გათვალისწინებული იყო.

...და აი, სიხარულით, მოთუშენილობით და ბუნდოვანი შიშით შეპარობილი ორლოვი დედამიწას უახლოვდება.

ორლოვი აღმიანებთან პირველ შეხვედრას ჭერ კიდევ მანიშნებდა — იუპიტერის თანამგზავრზე მიოლონი: მანიშნებდა დიდი ხანია ასტრონავტების სამყოფელი იყო. აქ მუღმივად ცხოვრობდნენ რადიოობსერვატორიის მუშაკები, შორეულ პლანეტათა ინსტიტუტის მეზაშორეები. მაგრამ ამჟერად, კოსმოსადგურის უზარმაზარი შენობა ცარიელი იყო. შავი ბაზალტის პლაცო, სადაც ვარსკვლავმჭრენები ევებოდნენ ხოლმე, ახლა რამდენიმე მეტრი სიქის მოლოტრჯო ყინულით დაფარულიყო. ჩანს, არავითი საუკუნე გასულა მას შემდეგ, რაც აქ კოსმოსური ხომალდი არ დაშვებულა.

საოცარი, გამოუცნობი მღუმარება სუფევდა ეთერში. ხომალდი დიდი ხანია შევიდა ისეთ ზონაში, სადაც ფაიკრულად შეიძლება დღამი-ფაის ვადაცემების მოსმენა, მით უფრო ტებს, შვიგარის ან მარსის რადიოშუქურათა სიგანების მიღება, მაგრამ ტელევიკანებზე არაფერი ჩანდა, ზემტარობიარე მიმღებები კი სულმდებნენ. რას უნდა ნიშნავდეს ყოველი ვიუსი..

შეულოდნენდა გაახსენდა ძველი, დიდი წინადატი — ციოლოვსკის

სიტყვები: „კაცობრიობის საუკეთესო ნაწილი... არასოდეს არ დაიღუპება, იგი გადასახლდება ერთი მზის სისტემიდან მეორე მზის სისტემაში, მწვეების ჩაქრობასთან დაკავშირებით“. მაგრამ ციოლოვსკი ხომ შორეულ მომავალზე ამბობდა, ამბობდა იმას, რაც ასეულობით მილიონი წლის შემდეგ უნდა მომხდარიყო. ახლა კი მზე ისევ ისე ანათებს, როგორც წინათ.

არა, შორს შემაშოთებელი ფიქრები აღმიანები, რა თქმა უნდა, წინაღობურად დედამიწაზე ცხოვრობენ, ოღონდ ესაა, მიეღი მათი ცხოვრება, ალბათ, წარმოუდგენლად შეიცვალა.

შშობლიური, მწვანეში ჩაფლული, ურალის ტუიანი ქედებით ვარსკვლავმჭრელი ქალაქი! — ნეტავი როგორია იგი ახლა, 80 საუკუნის შემდეგ?.. ორლოვს სევდიანად გადიოდა. მაქმეც იმაშია, რომ ქალაქები შეიძლება აღარც კი იყოს ძველ ადგილას. შესაძლოა, აღმიანებმა უარი თქვეს ქალაქებზე და თანაბრად დასახლდნენ მთელ პლანეტაზე..

მაგრამ, ხომ შეიძლება, ცალკეული უბნები, როგორც სიძველეთა ძეგლები, შემონახულიყო? რა კარგი იქნებოდა, გაესიერნა ძველი წყალსაცავის წუნარ სანაპიროზე, ერთ ხანს მდგარიყო ძველ მოედანზე, იქ, სადაც ათასწარად ელავდა ხოლმე კომუნისმის გამარჯვების სავაზფხლო დღესასწაულები.

აღმიანები!.. ალბათ, რაღონდ გაიზარდა აღმიანის გონების ძალა, ვინ იცის, რამდენი დიდი აღმოჩენა მოხ-

და ამ ათასწლეულთა განმავლობაში, ფიქრი ფიქრს ცვლიდა, თვალეები კი დაძაბულად მისჩერებოდა ლოკატორის ეკრანს. აი, ბუნდოვნად გამოჩნდა რაღაც ხანები, რომლებიც შემდეგ თანდათან გამოიკეთივნენ. დედამიწა არ უჭერებდა რა საკუთარ თვალებს, ორლოვი დაძაბულად აკვირდებოდა უზარმაზარ, მოცისფრო გლობუსს, რომელიც ნელნელა ბრუნავდა ეკრანზე. ოდნავა

გავადა იგი ბავშვობიდანვე ნაცნობ ნახევარსფეროების სტერეოგრაფას.

...გვიანტური მატერიკი გაჩენილიყო ინდოეთის ოკეანის ადგილას. სხვადასხვა განიერი ზოლი აერთიანებდა აფრიკას სამხრეთ ამერიკასთან. რამდენი ახალი კუნძულია!.. სულ ვადეკუთობებიათ პლანეტა მაშასადამე, აღმიანებს უსწავლიათ დედამიწის ქერქის ამოწმება, როცა ეს სპირდებათ.

ვინაიდან

სიმაღლისშემო ხელსაწყოს შეა-
ლაზე წითლად აინთო ციფრი „800“.
შომაღლად ატმოსფეროს ზედა ფენებ-
ში შედიოდა. ეკრანისათვის თვალი
არ მოუშორებია, ისე გასწორდა სა-
ვარძელი ორლოვი და სამართავის
კლავიშებს შეახო ხელები. ორდენ-
ბოდა, მკვეთრი ზღვარადა მატერიალ-
ების ლაქები ეკრანზე. გამოჩნდა რა-
ღაც სწორი, ნათელი ზოლები, რომ-
ლებიც პუნქტირით მიჰყვებოდა მა-
ტერიალების სანაპიროებს.

უეცრად, ეკრანი მკვეთრმა მწვანე
შუქმა გაანათა. ინთებოდა და ქრე-
ბოდა, იცვლებოდა მისი სიმკვეთრე
და ფერი. ეს უთუოდ რაღაც სივან-
ლობა... იგი შამპინის და სურთ
რაღაც აცნობონ... მაგრამ ორლოვი
სათვის ეს სივანელები სრულიად გა-
უყვანარი იყო.

ვარსკვლავმფრენი ძირს ეშვებო-
და, კიდევ ერთი წრე და — ორლო-
ვი სომაღლს დასაქომადა წაიყვანს
ჩრდილოეთ არქიპელაგზე, ცენტრა-
ლური კოსმოდრომისაკენ. მართია-
ნადა, კუმულუდების ნაცვლით ჭვავის
წიკები, რომელიც ოდესღაც არქ-
ტუკად არქიპელაგს ჰქმნიდა, ახლა
შხოლოდ ერთი დიდი კუმულირთი ჩანს,
მაგრამ, შესაძლოა, კოსმოდრომი
მაინც დარჩა იქ...

***

ვარსკვლავმფრენი მიწაზე დაქდა,
შეინჭრა და გაქვავდა. ორლოვს
გული გამაღებით უცემდა. თითები
გაშეშებოდა და დღიანს იწვალა,
ვიდრე დასაქლოში სავარძლის ღვე-
დებს გახსნიდა. შემდგმ ხელები
სკაფანდრისაკენ წაიღო. — არა,
ახლა შენ უკვე საჭირო აღარ ხარ
ორლოვი თითს აჭერს ღლიაკს და
ღუკი სწრაფად იღება.

მზე! — აღერსიანი, მბრწყინავი,
მიწიერი... ქარი, თბილი ქარი —
ფიჭვებისა და ყვავილოვანი მდე-
ლოს სურნელებით გაუღნითილო.

ორლოვს თავბრუ დაესხა. რამ-
დენიმე ნაბიჯი ვადაღა და მიწაზე
დაეშვა. როგორ თბილი... ირგვლივ
გორბიც ტყით რომ დაფარულან
ჩანს, ადამიანებმა აქაც, ამ უკიდუ-
რეს ჩრდილოეთში შეცვლეს მავა.
მაგრამ თვითონ ადამიანები სად
არაინ?

მიმოიხედა და შეტრია. ასიოდ
მეტრის მოშორებით გორაკზე აღ-
მართული, გამკვირვალე მრგვალი
ნაგებობის ირგვლივ ირახს კრავ-
დენი, თითქოს მარსი იდგნენ

ადამიანის მსგავსი, უცნაური არ-
სებანი. ჩიხ ტანისანი იყვნენ, არა-
პროპორციულად გრძელი თავები და
გახსკული ფეხები ჰქონდათ. ცის-
ფერი ტანსაცმელი მჭიდროდ შემო-
ტმანსოდათ ბავშვურად გამბლარ ტა-
ნზე. ადამიანები? ნუთუ ისინი ასე-
ეთლე გახდნენ? არა, ეს შეუძლებე-
ლია!

ორლოვი ხელების ქნევით გაიქცა
გორაკისაკენ. ცისფერი ფეხურები
აირღაირივნენ. რაღაც მონათაბი-
რეს და სწრაფად გაფრინდნენ გვერ-
დზე, თან თითქოს ცდილობდნენ,
ერთმანეთს შორის წინანდლი დის-
ტანცია არ დაერღვით. კაცი ფიქ-
რებდა, ადამიანის შიახლოებისა
უშინაათო.

ორლოვი გაჩერდა, გაოცებული
შეპურებდა მფრინავ უცნობებს.
უეცრად, გაციებისაგან გაშეშდა. ის,
რაც მას ტანსაცმელი ეტარა, კანი
აღმოჩნდა... გარკვევით ხედავდა:
ადამიანებს ცისფერი კანი ჰქონდათ!

უფრო საოცარი მათი სახეები
იყო. ამ უცნაურ არსებებს უხერხი
საერთოდ არ ჰქონდათ, ცხვირის
ადგილას კი პაწაწინა ხორბუბისმა-

გვარი გამონაზარდები ემჩნეოდათ.
აუტანელ სიჩუმეში ორლოვმა
მკვეთრი წრიაინი გაიგონა — მა-
თი ლამარაკი თუ იყო ეს?

ორლოვი გაშეშებული იდგა. ვინ
არაინ ეს უცნობი არსებანი? შორი-
ულ, უცხი სამყაროდან მოსულნი?
მაგრამ როგორ მოხდნენ აქ? სად
არა ადამიანები? სად?..

ორლოვი იმ დღიად და ბედნიერი
ეპოსის შვილი იყო, რომელი ეპოქა-
შიც კაცობრიობამ საშუალოდ მოქა-
ლო ბოლო ჩაგვრას, ადამიანების
ერთმანეთისაგან გათიშვას, და ერ-
თიანი კომუნისტური ოჯახი შექმნა.
მისი ეპოსის ადამიანებს სწამდათ,
რომ სხვა სამყაროს გენიერ სახე-
ბებთან დღეამინის მკვიდრთა მომ-
ვალი შეხვედრები მეგობრული და
დასამოვნო იქნებოდა. ორლოვსაც
ღრმად სწამდა ეს, მაგრამ ახლა
აღარ იცოდა რა ეფიქრა...

ძალა მოიკრიბა და გორაკს სირ-
ბლით შეუდგა. ცისფერკანიანება
მაშინვე გაშორდნენ იქაურებმა.
ორლოვი მაინც არ შეჩერებულა.
აი, ახლა იგი მიირბენს გამკვირვალე

მრგვალ შენობასთან, დააკუნებენ, დაიძახებენ და, ბოლოს და ბოლოს, ფარდას ახდის ამ მტანჯველ იდუმალებას, გარს რომ არტყია...

უფროსწამული წრიანით დასტრანსლენდენ უცნობი არსებანი, ორლოვებ მალდა ახებდა. პირდაპირ მის თავს წებობს, თოსხართულიანი სახლის სიმაღლეზე, თითქმის პაერში ცეცად ერთ-ერთი უცნობთაგანი და ყოველნაირად ცდილობდა ორლოვის უფროადლებს მიქცევას, — ხელების ქვეითი რადაცას ანიშნებდა. ორლოვმა უიმედოდ ჩაქინა ხელი და სირბილი განაგრძნო. ცისფერკანიანმა კიდევ ერთხელ დაიჭრაინა და მატერში შეინავარდა. ორლოვს იმ წამსვე რაღაც უცნაურმა ძალამ საფეთქელზე ზე რუბრია, თავი ტყვიასავით დაუშობრდა, გონი დაპყარა და თბილ ბალახზე ჩაიყვია.

კუპრივით შავი წყვილიადიან გამოიყვითა დიდი, ალერსიანი თვალები, — ადამიანის თვალდები... ორლოვმა სიხარულით შეშვერდა და წამოდგნობა სცადა. ვიღაცის სათაუთა ხედლებმა ფრთხილად დააწვენეს ისევ.

ოთახი შუის სხივებმა გაანათა და ორლოვმა მისკენ დახრალი ქალიშვილი დანახა. ადამიანი როგორც მსაწაულს, ისე შეუტურებდა იგი მზემოკიდებულ, ნათელ სახეს, ხედავდა ნაცრისფერ, მკვიან თვალებს.

ქალიშვილმა გაიღიმა. სიმღერასავით გასნა უცნობი მეტყველება. ჩანს, ინაც შეიცვალა ამ სამი ათასი წლის განმავლობაში... ორლოვმა თავი გაქინა: ვერაფერი გავიგო. უცნობმა ქალიშვილმა ერთი ხელი შუბლზე იტყია სცილით, მეორე ხელი კი იქვე, თეთრ პულტზე პაქაწინა ღილაკს დააჭირა და კვლავ რაღაც წარმოთქვა. ახლა მისი სიტყვები მაშაკაცის ხმამ დასაწყლითი თარგნა: „იწმეი მშვიდალ შენი წამოდგობა არ შეიძლება; ახლავე გაბეჭდ ცველაფერს“.

პაუზა. მცირე ხმაური აპარატში. შემდეგ ისევ მაშაკაცის ხმა. ეტყობა, ეს არის ცნობათა ტექტი, რომელიც მსოფლიო ქსეით გადაიცემა:

...როგორც საბუთებიდან ჩანს, დახლოებით სამი ათასწლეულის წინა, იუდეების მიწაზე, უფრო სწორად, იქ არსებულ ებრაელებს ერთ-ერთი კუნძულზე, იყო დედაბინის ცენტრალური კოსმოდრომი. ამრიგად, უძველესმა ადამიანმა შემოხვევით როლი ამოიჩინა სწორედ ეს ადგილი ვარსკვლავმფრინეს დასაჯ-

დომად. მას ხომ არ შეეძლო სცოდნოდა, რომ ეს კუნძული ჭარ კლდე ორასი წლის წინათ გარშემორტყმული იქნა სტრატეგიული ულტრაგვერები და ფაქტად, რის შემდეგაც იგი გაღვივდა იუდეობა — ჩვენს მეგობრებს, რომლებიც ანტარქისის მეოთხე პლანეტრიდან არიან მოსულნი. ამ კუნძულს თანდათანობით ავლიამიზაციისათვის იყენებენ ჩვენი პლანეტის სტრუქტურის...

როგორც მოხალღნული იყო, არც ერთი ჩვენი სიგნალი, რომელსაც ვუგზავნიდით უძველეს ვარსკვლავმფრინეს, როგორც კი იგი მარსის ორბიტაზე შევნიშნეთ, არ იქნა მიმდებული, რადგან ამ ხომალდის მიმდებარაბატრუსი არაფერი აქვს საერთო ჩვენს მიკროკლადან ნეიტრონულ მოწყობლობებთან.

ცვალები, იონურ-სიხვიური სიგნალებით დავკავშირებოთ მფრინავს, მაგრამ არც აქედან გამოვივარაბე. რამდენიმე სტუმარი, რომლებიც შემოხვევით აღმოჩნდნენ ვარსკვლავმფრინეს დაშვების ადგილთან, ყოველნაირად ცდილობდნენ, ახსენათ უძველესი ადამიანისათვის, რომ მისთვის სასიფათოა მათთან ახლოს მისაღება. იუდეებს ენიშნოდათ, რომ მათ ამონახსუნოქ მატერში მუფო ვირუსები დაანსოვნიდნენ უძველები ადამიანს. ამიტომ, როგორც კი მიუახლოვდებოდა ძველი ადამიანი იუდეებს, ისინი მაშინვე შორს გაფრინდებოდნენ ხოლმე მისგან.

როცა მიხედნენ, რომ უძველეს კოსმონავტს არ ესმოდა მათი გაფრთხილება, უფრო მეტიც — იგი ენერგო. ხილდურის შენობაში შეხვალს აპირებად, იუდეებმა მას დასაძინებელი სიბები დაუშინეს.

უძველესი ადამიანი ამჟამად ლემურიის დასავლეთ სანაპიროზე, სანატორიუმში იმყოფება. როგორც კი გაოქანებრივდება, ჩვენს ცივილიზაციას გავცნობთ“.

...ქალიშვილი ფანჯარას უახლოვდება და ფართოდ აღებს. ოთახში იჭრება ხმათა გუგუნნი. საღვაც ქვეითი ზედა-ხაზი ხმაურობს. ადამიანები...

უცნობი ქალიშვილი ორლოვისკენ მოზრუნდა. მის ალერსიან ხმას ერწყმის ავტომატური მთარგმნელის ხმა:

— გესმის, რაიგ უხარიათ ადამიანებს შენი მშვილობით გადარჩენა? ისინი აქ დედაბინის ყოველი მშობიდან მოვიდნენ. — სურთ მიესალმონ კოსმოსის დამპყრობთაგან ერთ-ერთ უძველეს გმირს.

თარგმანა მ. წაბაქიძელმა.

ბენ.ოხელ, ფრანგი ექიმი მიზობენ კოლეგას წყაბათაა. დავა ისე ვაცხარდა, რომ საქმე დუენამდე მივიდა.

სტრუქტურის ხმელ-ხმელი კაცი იყო, მისი კოლეგა კი — მეცისმეტად სქელი.

— დუელის პირობები არ არის თანაბარი — შენ უფრო ადვილად უიჩხვებდა ვაშლს, ვიდრე მე, — უთხრა კოლეგამ მიზობენს.

— მიიდი, ჩემი სხეულის სილუეტო შენს სხეულს ცარცილ დავსაბოთ... სილუეტის გარეთ მიყენებული ჩხვდება არ იოვლებოვს, — ურჩია მიზობენმა. ამ შემრობაზე მსუქანმა გაღიხარხარა და... მოდაგენი შერიგდნენ.

პროფესორმა ნელატონმა პარიზის სამედიცინო აკადემიაში წაიკითხა ლექცია: „რუსი კირურგის — პიროგოვის ახალი, რთული ოპერაცია“.

ლექციის შემდეგ ნელატონმა იკითხა: — ხომ არ სურდა ვინმეს ეს ოპერაცია გაემოქმადინა მიცვალებულის სხეულზე.

ლექციას, იმ დროს პარიზში მყოფი ცნობილი რუსი კირურგი პიროგოვი ენებრებდა, რომელსაც იქ სახით არავინ არ იცნობდა. მან სურვილი გამოთქვა და ბრყინავალებდ გაიმეორა ოპერაცია.

— ვაგნოლომ პეტრბურგს, რომ რუს კირურგს — პიროგოვს პარიზშიც აღმოუჩნდა მიმდევარა, — თქვა ნელატონმა.

ვიდრე დებეშას ვაგზავნიდნენ, პროფესორმა უცნობ კირურგს ჰკითხა:

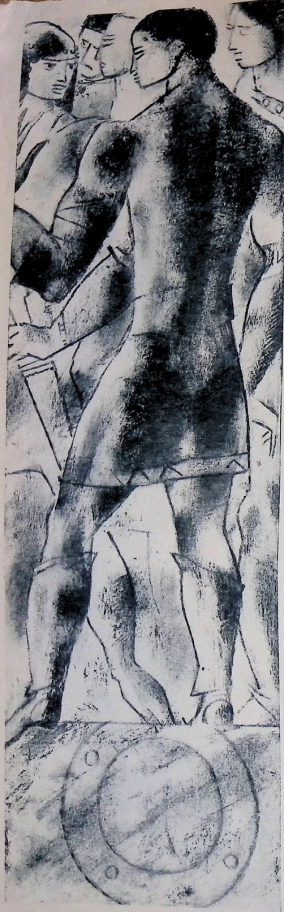
— კოლეგა, — რა ვაცნობოთ თქვენს შესახებ პიროგოვს? რა გვარის მრძანდებით? — პიროგოვი.

ზვალდა

ავსაჯან ლუღუშაური

ველად თერგის ხეობა-ში მრავალი ციხე-სიმაგრე არსებობდა, მათ შორის ყველაზე მთავარი არშისა და სნოს ციხეები იყვნენ. მტრის თავდასხმისას ხალხი ციხეებში იხიზნებოდა და თავგამეტებით უმკლავდებოდა მომხდურთ.

ამ მიღამოებში მტრის შემოსევები განსაკუთრებით მე-18 საუკუნის მეორე ნახევარში გახშირდა.

ერთხელ მტრის ძლიერმა რაზმებმა არშისა და სნოს ციხეებს ალყა შემოარტყეს. მოხვევები რამდენიმე დღე მდგრად იგერიებდნენ თავდამსხმელთა იერიშებს. მაგრამ სნოს ციხეში მალე შემოაკლდათ თოფის წამალი. არშის ციხეში მყოფთ შეიტყეს მომემათა გასაჭირი და გადაწყვიტეს, როგორმე მიშველებოდნენ მათ. მაგრამ მტრის ალყაში გაძრომა და სნოს ციხემდე სამი კილომეტრის გავლა დიდ თავგანწირულებას მოითხოვდა. ერთ ხანს ვერავენ იყისრა ასეთი სახიფათო საქმის შესრულება.

ბოლოს, წინ წამოიდა წარმოსადგვი ვაჟაკი, სნოს მკვიდრი ავსაჯან ლუღუშაური და განაცხადა, — სნოს ციხეში თოფის წამალს მე მივიტანო. ავ-

საჯანის გულადობით ყველანი აღფრთოვანდნენ და, თავის მხრივ, ფიცი დადეს: „ჩვენს თემში ქალი უთხოვარი იყოს და სუფრა—უწყვეტარო“, ესე იგი ავსაჯანის შთამომავლებს ჩვენს თემში ქალი ცოლად არავინ დაუპიროს და სუფრაზე დაუპატიებლად მისვლის უფლებაჲ ჰქონდეთო.

ავსაჯან ლუღუშაურმა პირნათლად შეასრულა თავისი სიტყვა: მტრის ტანისამოსგადაცმული გავიდა ალყაში და სნოს ციხელებს ერთი დღი გულდა თოფის წამალი მიუტანა. უკან მობრუნებულმა ბრძოლით გაიკაფა გზა და კვლავ არშის ციხეს შეეფარა.

ხალხმა ავსაჯან ლუღუშაური გმირად აღიარა. აი, ერთ-ერთი ხალხური ლექსი ავსაჯანის მამაცობაზე:

„სნოს ციხე მანინ შესტორა,
თვალები დაისცელაო;
ნეტაგი ჩნთა მთოფეთ
ყვლინი ვინ გაუსცელაო;
ან ცოტა პური მიჰმეო,
ან ძილად მამისცენაო;
თოფები ვინ დაეგრილაო,
წამალი დამისცელაო.
ავსაჯან ლუღუშაური,
კაცი გამომჯეღო რა ხელი,
შენ მთქალ მტრების ზღლადი,
კარზე გავლა თავბელო“.

მანბანა სიდაგონიძე
ნახატი ლევან ცუცქერიძისა

ბ. გუგუნი: განათლება განძია, შრომა მისი გასაღები.

ბ. რისხვაძე: არასწორი ცოდნა არცოდნაზე უარესია.

შ. ვარლამი: წიგნი ჰგავს ზღვას, რომლის სიღრმიდან მყვინთავებს ძვირფასი მარგალიტები ამოაქვთ.

ქმნეუმი: სანამ დაპირდები, დაფიქრდი—შესძლებ თუ არა დაპირების შესრულებას, რადგან, თუ დაპირდი—ვალდებული ხარ შეასრულო კიდევ.

ღამისაღო და ჰინი: ფერწერა—ეს არის პოეზია, რომელსაც ხელაყენ, პოეზია კი—ეს არის ფერწერა, რომელსაც უსმენენ.

პ. შიშკოვსკი: გზა კომუნისმისაკენ—წიგნი და შრომაა.

კლუბაქი: სხვადასხვა აქვთ აღამიანებს ადათი: ერთს ერთი მოაჩნია კარვად, მეორეს—მეორე; მაგრამ, რაც საუცხოოა ყველასათვის,—ეს თავისი მშობლიურის პატივისცემა და მოფრთხილებაა.

ქ. სენაური: ბრმა რომ ქვას წამოკრავს ფეხს და წაიქცევა, ყოველთვის ქვას ღანძლავს, თუმცა დამნაშავე მისი სიბრმავეა.

ძაბრის ყელში რომ სწრაფად ჩავიდეს სითხე, ძაბრის კიდზე ჩამოვიდევ ტანჭუკი,—ისე როგორც ნახატზეა ნაჩვენები.

ზმთის საღებავისაგან გაწმინდო ფუნჯი, თუ მას ერთი დღე-ღამე საპნის ხსნარში ჩაღებ.

მარი ხაზინს და ერთი გაშალაშინებული ფიცრისაგან შევიძლია მოხერხებული მაგიდა გაუკეთო ავადმყოფს.

ფესხაფლის ზონარს ლითონის წებები თუ მოსძვრა, ზონარის ბოლოები ფრჩხილების ლაქით დაასველე და ისინი საკმაოდ გახეველება.

საწინის საშუალებით შებენილი:

სწრაფად აკრიფო დაბნეული წვერილი ლურსმნები;

აღვიღალ ჩააქედო ლურსმანი ხის ჩარჩოში (თუ ლურსმნის წვერს საპონს წაუსვამ);

თუ წვიმასი აეტომანქანის „მეწოვე“ მოიშალა, მძღოლს უთხარი, მოსრეხილი სივარტის თამბაქოთი გაწმინდოს შინა. თუ მძღოლი ამ რჩევას შეასრულებს, წვიმის წვეთები შინაზე თავისთავად ჩასრიალდებიან.

მეორე სანალირამ

ნახატები ღიმიტრი ხახუაშვილის,

შენი ვაჟი

ღათუმის ნავსადგურში ხშირად ხედავდნენ მკვრივად ჩასკენილ, ფართო მხარბეჭთან კაბუკს — მემედ ბედიას. საათობით ტრიალებდა იგი ხან ერთ, ხან მეორე გემთან სამუშაოს შოვნის მოლოდინში. საღამოთი, დაღლილ-დაქანცული, ნაპირზე ამოთრეული კარკაპის ქვეშ იძინებდა მტვირთავებთან ერთად.

ერთ ხანს მენავედ დაიწყო მუშაობა. მისი ნავი განუწყვეტლივ მიმოიღოდა რეიდზე მდგარ ხომალდებსა და ნავსადგურს შორის — მგზავრები გაღაპრულ-გაღმომ-ყავდა. დღის ბოლოს ფიჭვის მჩატე ნიჩხები ტყვიასავით მძიმდებოდა, — ეგონა ვეღარასოდეს გამართავდა დაბუ-ყებულ ფეხებს. ნავის პატრონი უოველი მგზავრის გაღა-ყვანაში ორმოც კაპიკს იღებდა. მენავეე ოთხი იუო და თვითოულს ძალზე მცირე სახლური უწყვდა. ოფლით მონაგარი გრომებით იგი ნახევარ მუადს, ყველის ნატებს და ერთ კათხა შემწვარ წაბლს ძლივს უიღულობდა...

ხანდახან, ფულის შოვნის იმედით, ნავი ქარიშხალიან ამინდშიაც აუშვით. ვინ მოთვლის, ზღვის ფსკერიდან რამდენჯერ ამოთრევიან ჩაძირული ჩემოდნები, ჩანთე-ბი, ტომრები; რამდენჯერ გადაურჩენიათ მოვარალი მუშე-ვაურები, რომლებიც ცდილობდნენ თავიანთ გემებზე ცუ-რები დაბარუნებას.

...მემედ ბედიას ბათუმის პორტში შესანიშნავი მეკრ-თავისა და მოცურავის სახელი გაუვარდა...

მენავეეებს მალე დაანება თავი და მშველთა სად-გურში დაიწყო მუშაობა.

მემედი დღა-ბნელზე გადიოდა შინიდან. იგი მუშაო-ბას სწორედ მაშინ იწყებდა, როცა ბურუნ ტბების კონცხ-ზე მეთვალყურე შუქურას ჩააქრობდა. წყარ აბნდნო მისი ნავის ანაზე თეთრი ლამაი ფრიალებდა, ავღარში-წითელი.

„თეთრი ლამის“ დღებში მემედი თავისი ნავის კი-ჩოზე იქდა. იქდა თვალმინახული და ძალზე დაღლილი კაცის შობაებლიდებს სტოვებდა. ზანჩი და მოუქნელი იუო მისი თიბების მოძრაობაც, როცა თხელ, სიფრიფანა

ქალღელში თუთუნს ახვევდა. მზისა და მარაილისაგან კა-ნი გარუქოდა, თმები გახუნებოდა. მაგრამ მიღუღული თვალებით კარგად ხედავდა მთელ ნაპირს — მწვანე კონ-ცხამდე. მისი დაძაბული სენვა უოველ ჩქამსა და წამო-ძახილს იტრდა. უნდა გენახათ, რა მკვიციტლად გამბ-ტებოდა ხოლმე, როცა ვანწირული აღამაინის ხმას გაი-გონებდა; წამი და... თოკითა და მამუველი ტვიტრავითა აღ-ქურტილი, მასთან განჩდებოდა.

მეორე დღეს ადგილობრვ გაწეფში ჩნდებოდა მუენ-წი, ლაკუნური ცნობა: „გუშინ საღამოს, თოთხმეტე-წლის გოგონა, რომელმაც ვერ მოშომა თავისი შესაძ-ლებლობა...“

„თერთმეტი წლის შალვა რამიშვილს კრუნჩხვამ გაუ-კავა მარკვენა ხელი...“

„მიუხედავად დიდი ქარიშხლისა, მთვრალთა კომპა-ნიამ ნავით გასტირნება ისურვა. ნაპირიდან კარგა მოშო-რებით, ნავი გადაბარუნდა...“

ცნობის ქვეშ უოველოვების ცერკრა: „სახედნიეროდ, ბა-თუმის მამუელი საღგურის მატროსი მემედ ბედიას აღ-გელზე აღმოჩნდა“ — ეს კი იმის ნიშნავდა, რომ აღამაი-ნი გადარჩენილი იუო.

1934 წლის ავისიტოს შემდეგ ბათუმის მამუელი საღ-გურის წიგნი მემედი აღარაა ნახსენები. მამის აღგილ-უფროსმა ვაჟმა — მემედმა დააკავა. მემედის შესახებ ამ წიგნში უკანასკნელად ასე სწერიან:

მოხუცი მშვიდად იქდა და მუსე ეტიცებოდა. ხშირი, თეთრი თმების ქვეშოდან ძლივს მოუჩანდა თვალები, ისი-ნი ძველებურად ადარ ელავდნენ, მაგრამ მაინც არც ერ-თი წვროლმანი არ გამოეპარებოდათ. მოხუცს სენესაც მშვენიერი მქონდა... და აი, ქარმა მოიტანა საბედისწერო ამოძახილი:

... მიშველეთო მიშველეთო!

... ნახუცი ქურციკივით გარბის ქვისმანე. ცოტაც და, იგი უკვე ტალღებს ერჩივნება... განწირული ნაპირზე გამოჰყავს, გადარჩენილი გონს მოდის და უკვირს, რომ მისი ვადაბრჩენილი აი ვე, დაკუნთული, ყავარივით გამ-ხმარი ბერკაცია.

მემედ ბედიამ 4 016 კაცი გადაარჩინა დახარბობას; მაგრამ, ვინ იცის, თვითონ რამდენჯერ აღმოჩენილა სიკვდილის პირისპირი ნათქვამია, — წყალწაღებული ხავსს ეტლებოდაო“. აღმაინი, რომელსაც წამისწამზე ჩაითრეს ზღვის სიღრმე, უფიქრობადა ცდილობს ჩაეღაუბოს არაბს და, ვაი იმ შევითავის პრადი, ვინც კარგად ვერ ფლობს თავისი პროფესიის უკვლეა წვრილმანს.

მემედზე ერთ მებრძალ ხანტუბერსო ამბავს ჰყვებიან ბათუმელი მეთევზეები. ეს ამბავი თაობიდან თაობაში გადადის.

ერთხელ, რევოლუციამდე, ბათუმში ცნობილი კომერსანტი ჩამოსულა. შეზარბოვებული და ზღვაზე გასწორებული მოსურვნებია. ზღვა ცოცხალია. კომერსანტი კი ხასიათზე იყო და წამდაუწუმ იცინოდა. უცებ, ხელოვნური კბილები ჩამოძვრა და წყალში ვაჭრა. კომერსანტს შეეძლო ახალი კბილები შეეცვიათ, მაგრამ ამას დიდი დრო დაუჭირებდა. მას კი მალე ვეუღლება ბქონდა, ვაჭრებთან მოლაპარაკება უნდა გაემართა. რა ექნა? ადგა და მან მანეთს დაჰპირდა იმას, ვინც ზღვის ფსკერიდან ოქროს კბილებს ამოუტანდა. მემედმა პირველად შორს დაიჭირა. ნაპირიდან უუფრებდა, როგორც ვენითაფდენ შეზღვაურები; რაც უფრო დიდხანს გრძობდებოდა ძებნა, მით უფრო იზრდებოდა აზარტი.

ბოლოს მემედმაც ვეღარ გაუძლო ცდუნებას, — ნიჩბებთან დაექცია, — უბრძანა შვილს. ორჯერ ჩაყვიინა. წყალი დრმა-ყო, თანაც ფსკერი წყალმცენარეებისა და ჯამს დაეფარა. წნევაც ძლიერი იყო — ყურებში თითქმის ჩაქუჩის ურტყამდენს. ფსკერამდე ვერ ჩააღწია. ბოლოს უბეში ჭებები ჩაიწყო და ისე ჩაყვიინა.

ნაპირზე ჩოქოლი ატყდა, მემედი ხელოვანად ამოვიდა ნავზე. შვილისთვის არაფერი უთქვამს, შეისვენა და ისევ გადაეშვა სიღრმეში. ამჯერად, გენადურის ალლომ უშველა: შავ ზღვაში არის ერთი მომცრო თევზი — რომელსაც სამეფო თევზს ძახიან, აგი ძალზე ცნობის-მოყვარეა და უცხო საგანს ჭკაროდ დაეხვევა ბოლმე... ახლა ისინი კომერსანტის ხელოვნურ კბილებს დახევიდნენ.

„გთხოვთ, თქვენი კბილებისათვის შეიარაღო ბურუნტაბიეს მამველ სადგურში, მემედ ბედიასთან“, — იუწყებოდა გახეითი მეორე დღის.

1928 წელს ბათუმის მამველი სადგურის თანამშრომლებმა გაზომეს ადგილი, საიდანაც მემედ ბედიამ ხელოვნური კბილები ამოიღო და გაოცებით გადახედეს ერთმანეთს: ზღვის სიღრმე ოცი მეტრი იყო!

ერთ დღითი მეთევზეებმა დიდის ამბით გააცილებს მამედი, რომელსაც ბათუმიდან ფოთამდე ზღვა უნდა გადაეცურა სანაძლოის გულისთვის.

მემედმა ალიონზე დაიწყო ცურვა... შუალამისას, ნაპირზე მოკაფე კოცონმა მოსტაცა თვალი.

მემედი დიშლით იგონებდა, გათანჯულსა და გათოშულს როგორ შეხვდენ ფოთში მეფის ჭარისკაცები. ჭარისკაცებს პირველად მოჩვენება ეცნათ. სროლაც კი დაუპირეს. საქმის ვითარება რომ გაივს — მემედის გამძლეობამ უკვლეა გააოცა.

მერე შტაბში დაიწერა ცნობა, რომ ამა და ამ დროს, ამა და ამ ადგილას, ნამდვილად ნახეს ესა და ეს კაცი. ეს ცნობა კონკრეტში ჩადეს და მამაც მოცურავებს მისცეს. რას იფიქრებდნენ შტაბის ოფიცრები, რომ შორს მანძილზე ცურვაში პირველი მსოფლიო რეკორდის უნებლიე მოწმენი იყვნენ, — მემედ ბედიამ შეუსვენებლად დაფარა 80-მდე კილომეტრი.

ეს ამბავი უფრო ადრე მოხდა, ვიდრე ფრანგი მეფუნთუშე მიშელი ლა-მანშს გადასცურავდა. მიშელი ძალზე პოპულარული გახდა, გამდიდრდა კიდევ. ბედიამ? მას ამ გაუზნაურებელი რეკორდის მოსაკონრად მხოლოდ ჭარისკაცის ფარჯა და ჩქეშები დარჩა, რომელიც შტაბს-კაპიტანმა აჩუქა.

***

1928 წელს საბჭოთა მთავრობამ „წყალწაღებულითა გადაარჩინებისა მამაცობისა და გმირობის გამოჩენისათვის“ მემედ ბედიას ოქროს მედლით, ხოლო მამედვენო წელს შრომის წითელი დროშის ორდენით დააჯილდოვა. ომის დაწყებამდე ერთი წლით ადრე, როგორც ჩვენი ჭვევის საუკეთესო მამველი, მიხეილ ივანეს ძე კაციინიმა იგი კრემლში მიიწვია.

თქვენ როგორ მოიქცეოდით?

რედაქციაში ხშირად მოდიან მწერლები, მხატვრები, მეცნიერები, პედაგოგები, სტადიონზე პროფესიის ადამიანები. ისინი გვიზიარებენ თავიანთ აზრებსა და სურვილებს, გვესაუბრებიან საინტერესო საკითხებზე...

ამას წინათ, ჩვენთან შემოიარა სპორტის დამსახურებულმა ისტატმა ვახტანგ მაღვაცემ.
ცო რა გვიამბო მან.

როსს. გაიწია, გამისხლტა ხელიდან და მოკურცხლა. ნაცემი ბიჭიც ეზოში შევარდა. ეს ისე სწრაფად მოხდა, რომ ვერც ჩხუბის მიზეზი და ვერც მოჩხუბართა ვინაობა ვერ გავიგე. მაგრამ მე ახლა სხვა რამე უფრო მაინტერესებდა—იქვე, ორ ნაბიჯზე ქვეა, წოწოლა ბიჭი იღვა და გულდამშვიდებით უცქერდა ამ ამბავს!
მიუუახლოვდი.

— უპ, როგორ სცემა!—თითქოს დიდად ნაწუნმა შემაგება სიტყვა,— თქვენ რომ არა, სულ დააღლილაგებდა...

— რატომ? აქ ხომ ჩემს გარდა სხვაიც იყო; ალბათ, ის მიეშველებოდა.

ბიჭმა მიიხედ-მოიხედა, ჩვენს მგტი რომ ვერაინი ხედაინახა, გაკვირვებულმა შემომხედა.

— შენ!—ვუთხარი მე,—შენ ხომ აუცილებლად გააშველებდი მათ.

— მე?! რას ამბობო! ხომ ნახეთ, რა ლონიერი იყო. სხვისი გულსთვის თავს ხომ არ ვაკეშინიებდი?!

იგი მართლს ამბობდა. მაღალი ბიჭი, ალბათ, მასაც მოერეოდა, მაგრამ მე მისმა ცივმა და ანგარიშიანმა მსუყლობამ გამაოცა.

საიდან აქვს,—გავიფიქრე მე,— 11-12 წლის ბიჭს თავის დაზღვევისა და ჩაურევლობის ასეთი არაკეთილშობილური ჩვევა? როგორ მოიქცევა იგი სხვა შემთხვევაში? ცხოვრება ხომ ხშირად გვაყენებს არჩევანის წინაშე: ჩაერევი— შეიძლება მოგვხდეს, დავალიაონ კიდევ, სამაგიეროდ, საკუთარ სინდისთან პირნათელი იქნები; არ ჩაერევი—არც თვალი ჩაგიღარჯდება, არც რაიმე დაგიშავებენ, მაგრამ სინდისს სად გაიქცევი?

შეტად გულნატკენი გავფორდი იქაურობას.

რედაქციის:

თქვენ როგორ მოიქცეოდით იმ ბიჭის ადგილას? გმობთ თუ არა მის საქციელს?

მოგწერეთ თქვენი აზრი.

ბატიანის პირველ გვერდზე „აზრათობა“. ფოტობიძევი ბ. გაბუნსიანი

ამსახურიდან გბრუნდებოდით. უცერად, ქუჩის შესახვევში ორ ბიჭს წვადაქვი თავზე. ჩხუბობდნენ. მაგრამ, ეს როდი იყო თანასწორთა ჩხუბი,—ერთი ბიჭი უმოწყალოდ სცემდა მასზე გაკილეებით უმცროსს. მივედი და უფროს ბიჭს მხარში ჩავაგლე ხელი. იგი მობრუნდა ჩემსკენ და აიფხორა, მაგრამ ამხედამხედა თუ არა, იმწამსვე გაქრა მისი შემართება. დამწერიჯა:
— ძია, არ შეგომ რა!...—ალბათ ეგონა, მეც ისევე მოგექცეოდი, როგორც თვითონ ექცეოდა მასზე უმც-

რედაქტორი შუხრან შაბაძე ბატიანი
სარედაქციო კოლეგია: შილიპე ბიძიძე, როსტომ ელანიძე, იანგო პარლანანიძე, რევაზ ინანიშვილი, ჯუანშერ კვარაცხელიანი, სერგო კლინიანი, ზურაბ ლეჟავანი (პ/მე. მღვიანი), ზაკრეანი, ბაიოზ ფოცხიშვილი (სამხატვრო რედ.), ბიორგი შატბერაშვილი

ჩვენი მხანართა: თბლახი, მღვანოვი, 91 ტელ. 8-67-43

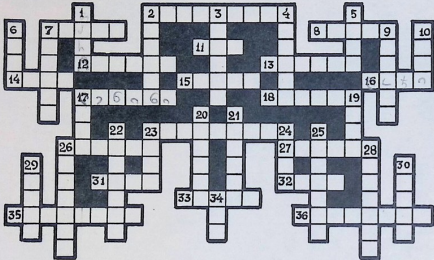
ფაბი 20 კაბიტი

ქ ა ო ს მ ო რ დ ი

ვერტიკალურად: 1. მუსიკალური საკრავი; 2. ძველქართული მუსიკალური ტერმინი; 3. წყაროიანი ადგილი უდაბნოში; 4. ჩქარი წვიმა; 5. მუსიკალური საკრავის ნაწილი; 6. ცხენის ჯოგი; 7. ქართული გვარი, რომელიც ვეჯა-ფხველასთან ნახშირია მამაკაცის სახელად; 9. წყალსადენის ნაწილი; 10 მუსიკალური საკრავი; 17. პირობითი ნიშანი; 19. ჭაობის მცენარე; 20. სახელმწიფო; 21. ხალხური სიბრძნე; 22. მტაცებელი ფრინველების მფრინველი; 23. მუსიკალური საკრავი; 24. ოპერის სახელწოდება; 25. უბრალო ანუ... 26. ჩანჩქერი; 28. სასწრაფო საგანი; 29. დიდ თევზებზე სანადირო იარაღი; 30. წვიმის სახელი; 34. რუმინული ფულის ერთეული.

თუ ვერხაღის ეს ნომერი არ წაგივითხვებ, — ამ კროსვორდის ამოხსნა გაცეცხვადება.

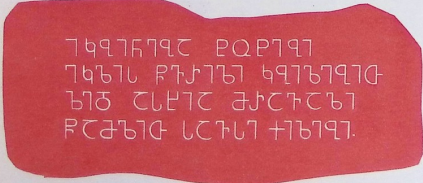

ჰორიზონტალურად: 2. ძველი ქართული დამწერლობის სახელწოდება; 7. ქალაქი ევროპაში; 8. საერთაშორისო ორგანიზაცია; 11. მცენარე; 12. უნაყოფო ვაზი; 13. საქართველოს ერთ-ერთი მდინარის ძველი სახელწოდება; 14. ვოკალური ნაწარმოები; 15. ქალაქი რუსეთში; 16. სახლის ნაწილი; 17. ვ. შაიკოვსკის პოემა; 18. ლ. ქიჩელის რომანი; 23. სომეხი მგოსანი; 26. ს. ჩიქოვანის ლექსი; 27. სახელმწიფო; 31. მუსიკალური საკრავის ნაწილი; 32. მუსიკალური საკრავი; 33. არქიპელაგი;

35. ღრუბლის სახელი; 36. საბჭოთა გროსმაისტერი.

თ. ცხავრელი

გ ა მ ო ც ა ნ ა

პ ა ს უ ს ე ბ ი

„პიონირის“ პუნ-ში მოთავსებულ „თავგზაქცევისა“ ქაოსმოკრიდი

ვერტიკალურად: 1. „ღინწაო“, 2. ალმასი; 4. იწინი; 5. მუში; 6. კობერგი; 7. ამერიკა; 9. რკო; 11. იტალია; 14. არწივი; 15. კალა; 16. იღრა.

ჰორიზონტალურად: 3. ბირთვი; 5. მაილი; 6. კინეზმა; 8. ორბი; 10. ოკა; 11. იარა; 12. ქერი; 13. ჭიქა; 17. იმანდრა; 18. ბიფუკა; 19. ალიფი.

გ ა მ ო ც ა ნ ა ნ ი

გ. წერიელი

1. ცელი; 2. წიწაკა (პილპილი).

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ИИДБКС 78157

Մոռոյանները Գ. հիծունենն